

JURIDISKA FAKULTETEN vid Lunds universitet

Johan Ericsson

Sedvanerätten förändrades snabbt.

(Efter attackerna den 11 september 2001 ansåg USA att det fanns en brist i artikel 51 i FN stadgan gällande icke-stats aktörer och begreppet "Armed attack". Denna brist i artikel 51 ledde till att USA ändrade sin statspraxis. Flera stater intog USA:s ståndpunkt och likartat agerande ifrån dessa i likartade situationer och opinio juris ledde till en snabbt förändrad sedvanerätt.)

Examensarbete 30 högskolepoäng

Handledare

Ulf Linderfalk

Folkrätt

Ht 2010

Summary

The attacks on United States on September 11, 2001 and the lack of legal counter-measures led to an increase in criticism towards the restrictions in the UN charter and article 51. The United States began to revalue their right to self-defence and this re-evaluation led in accordance with my opinion to an expeditiously fast change in state practice in several states. This change that more and more states began to follow led to a rapid changed customary law

How can a state defend themselves legally when their isn't any legal right to anticipatory self defence against non-state actors in international law?

Today's international laws and regulations governing the right to self-defence – UN charter article 51, Security Council Resolutions 1368 and 1373 – doesn't give any clear directive how and when a state have a legal right to use military strength to prevent an attack from a state actor or a non state actor.

This paper deals with the right to self defence (state practice and customary law) after the attacks on the United States on September 11, 2001 with focus on the rapid change in state practice that occurred a short time after the attacks.

The main focus in the paper is on customary law and *opinio juris* but the paper also take up basic history, restrictions and aspects of legality surrounding the right to self defence.

With this paper I will show that the right for a state to invoke self defence changed drastically regarding non-state actors after the attacks on September 11, 2001 and the first question examined is if the change is of a permanent nature or just a temporary phenomenon? The second question examined is if the change in state practice led to a change in customary law? The third and final question that is analyzed is if articles 51 in the UN charter and practice surrounding the article have had any effects on customary law.

To solve these questions I have compared state practice and *opinio juris* before and after the attacks 2001. My point of departure has been that customary law didn't allow for anticipatory self defence before the attacks on 11 September 2001 – if the party who carried out the armed attack was a non state actor. To understand the complexity surrounding the right to self defence and to see the link between customary law before the implementation of the UN charter 1945 and state practice after 2001 the paper starts with the very important historical case "*The Caroline*".

There were no laws prohibiting violence before the UN charter 1945 but state practice during the time before was that every state hade a right to self defence (Caroline doctrine – freedom from responsibility based on necessity).

The reason why I take up this is that states started to frequently discuss earlier customary law from the time before 1945 after the attacks 2001.

SAMMANFATTNING

Attackerna mot USA den 11 september 2001 och bristen på legala motåtgärder ledde till att kritiken växte mot begränsningarna i artikel 51 i FN stadgan. På grund av detta började flera stater omvärdera sin rätt till självförsvar och denna omvärdering ledde enligt min mening till att flera stater skyndsamt ändrade sin statspraxis. Denna förändring i statspraxis som fler och fler stater började ta efter ledde till en snabbt förändrad sedvanerätt.

Hur kan en stat legalt försvara sig mot en fiende när det inte finns någon laglig rätt till anticipatoriskt självförsvar mot icke-stats aktörer i den internationella självförsvarsrätten?

Dagens internationella lagar som styr en stats rätt till självförsvar – FN Stadgan artikel 51, säkerhetsrådets resolutioner 1368 och 1373 – ger inte några klara direktiv när en stat har rätt att använda sin militära styrka för att förebygga en attack ifrån en stat eller en icke-stat.

Den här uppsatsen behandlar självförsvarsrätten (statspraxis och sedvanerätt) efter attackerna mot USA den 11 september 2001 med fokus på den skyndsamma förändring som skedde tiden efter attackerna.

Uppsatsens fokus ligger på sedvanerätt och *opinio juris* men uppsatsen tar även upp grundläggande historik, begränsningar och de legalitetsaspekter som kretsar runt självförsvarsrätten.

Med den här uppsatsen vill jag visa att en stats rätt att åberopa självförsvar förändrades drastiskt efter attackerna den 11 september 2001 och den första frågan som undersöks är om förändringen i statspraxis är av en mer permanent natur eller bara ett övergående fenomen? Den andra frågan som granskas är om förändringen i statspraxis lett till en förändring av sedvanerätten? Den tredje och sista frågan som analyseras är om FN-stadgans artikel 51 och praxis runt artikeln har någon effekt på sedvanerätten?

För att lösa dessa frågor har jag jämfört statspraxis och *opinio juris* innan och efter attacken 2001. Min utgångspunkt har varit att sedvanerätten inte tillät självförsvar innan händelserna 2001 - om parten som utförde den väpnade attacken var en icke-stat.

För att förstå helheten kring självförsvarsrätten och för att se sambandet mellan den statspraxis som fanns före 1945 och statspraxis efter 2001 så startar uppsatsen med det historiskt viktiga rättsfallet ”*The Caroline Case*”. Det fanns inget våldsförbud innan FN-stadgans tillkomst 1945 men dåvarande statspraxis var att stater hade en rätt att försvara sig (Carolinedoktrinen - Ansvarsfrihetsgrund baserad på nödvändighet). Att jag tar upp detta är för att den sedvanerätt som gällde innan 1945 åter började diskuteras flitigt efter attackerna 2001.

Innehåll

INNEHÅLL	1
1 FÖRKORTNINGAR	1
2 INLEDNING	2
2.1 Syfte & Frågeställningar	2
2.2 Metod & Material	3
2.3 Avgränsningar	3
2.4 Disposition	3
2.5 Terminologi	4
3 SJÄLVFÖRSVARSRÄTTEN	5
3.1 Historiskt perspektiv	5
3.2 Självförsvarsrätten enligt FN – Stadgan	5
3.3 Självförsvarsrätten efter 11 september 2001	7
3.4 Principer fastställda av Chatham House	7
3.5 Självförsvar och ickestats aktörer	9
4 INTERNATIONELL HUMANITÄRRÄTT	13
4.1 Ickestats aktörer och väpnad attack	13
4.2 Kriget mot terrorn en väpnad konflikt?	15
4.3 Ett nytt fenomen och en ny typ av konflikt	16
4.4 Jus ad bellum & Jus in bello	17
5 LEGALITETSASPEKTER	19
5.1 Internationell sedvanerätt	19
5.2 Internationell sedvanerätt och opinio juris	20
5.3 Jus cogens	22
6 NÖDVÄNDIGT OCH PROPORZIONELLT	24

6.1	Nödvändighetsprincipen	25
6.2	Proportionalitetsprincipen	25
6.3	Domstolstolkning av självförsvarsrätten	26
7	STATSPRAXIS OCH TOLKNING	27
7.1	Afghanistan (Enduring Freedom) 2001	27
7.2	Irak (Iraqi Freedom) 2003	28
8	SJÄLVFÖRSVARSRÄTTEN ENLIGT ICJ	31
8.1	Nicaragua fallet	32
8.1.1	Domstolens avgörande	33
8.1.2	När anses en stat utöva kontroll?	34
8.1.3	"Due diligence"	34
8.2	Murbygget i Israel	35
8.3	Uganda - Kongo	37
8.3.1	Suveränitetsprincipen urholkas	38
9	SAMMANFATTNING	40
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	44
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	53

1 Förkortningar

AU	Afrikanska Unionen
DRC	Demokratiska republiken Kongo
FN	Förenta nationerna
GA	General Assembly (Generalförsamlingen)
HIL	Internationella humanitärätten
ICC	International Criminal Court
ICJ	International Court of Justice
ILC	International Law Commission
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OAS	Organisation of American States
OHCHR	FN: s kommissionär för mänskliga rättigheter
Res.	Resolution
S.C	Security Council (Säkerhetsrådet)
The UK	United Kingdom
The US	United States
UN	United Nations
VCLT	Vienna Convention on the Law of Treaties.

2 Inledning

I den internationella rätten finns det ett allmänt våldsförbud när det gäller våld mellan stater (FN stadgan art 2 § 4) men det finns även två undantag (FN stadgan art 51, rätten till självförsvar vid en väpnad attack och art 42 som gäller sanktionerat våld på inrådan av FN: s säkerhetsråd)¹.

En stats möjligheter att försvara sig legalt mot terroristattacker var när attackerna skedde mot USA (2001) väldigt små eller obefintliga och det fanns inget lagligt stöd att hänvisa till om man ville använda våld mot en terroristgrupp (icke-stats aktör) som befann sig på en annan stats territorium. Terror nätverket Al Qaida som begick attackerna mot USA 2001 skyddades av Afghanistan med dess Talibanregering och detta tillsammans med de restriktionerna som fanns i FN stadgan gjorde det svårt för stater att skydda sig mot liknande händelser i framtiden.

Dagen efter attackerna mot USA antog FN:s säkerhetsråd resolution 1368 som fastställde att stater har en rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar i enlighet med FN stadgan.

USA ville göra mer och initierade resolution 1373 och den 28 september, 2001 blev resolutionen antagen under kapitel VII i FN stadgan och blev därför bindande för alla medlemsstater². Resolutionen sätter press på stater att motverka internationell terrorism samtidigt som den gör det svårare för stater att skydda icke-stats aktörer inom sina gränser.

Natos medlemsländer åberopade artikel 5 i NATO traktaten³ och de länder som skrivit på RIO traktaten antog en liknande bestämmelse⁴.

Båda allianserna såg attackerna den 11 september som en väpnad attack enligt artikel 51 i FN stadgan men man tolkade in att begreppet ”väpnad attack” även skulle kunna innefatta en attack ifrån en icke-stat trots att detta inte uttryckligen stod i stadgan.

2.1 Syfte & Frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka om attacken mot USA den 11 september 2001 ledde till att stater permanent förändrade sin statspraxis mot icke-stats aktörer eller om förändringen i statspraxis bara berodde på omständigheterna.

Frågeställning:

- I. Har statspraxis kring självförsvar permanent förändrats gällande icke statliga aktörer efter attackerna 11/9 2001?

---

¹ Linderfalk, Ulf, 2006, s 158ff

² Res.1373: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>

³ NATO 2004, NATO's Contribution to the Fight against Terrorism : <http://www.nato.int/terrorism/factsheet.htm>

⁴ Shaw, Malcolm N, s1027f

- II. Har sedvanerätten förändrats efter 11/9 2001?
- III. Har artikel 51 i FN stadgan med efterföljande praxis någon effekt på sedvanerätten?

2.2 Metod & Material

Uppsatsen är baserad på konventionell rättsvetenskaplig metod. Metoden är en blandning av doktrin, internationell rätt, domstolsutslag samt vetenskapliga artiklar av folkrättsexperter inom det internationella juridiska samfundet.

Uppsatsen fokuserar i huvudsak på händelser efter attackerna mot USA 11/9 2001, Afghanistan (OP Enduring Freedom 2001) och Iraq (Operation Iraqi freedom). Dessa händelser är viktiga eftersom det var under den här tiden som debatten kring stateras legitima rätt att få försvara sig startade. Viss fokus har lagts på tiden ifrån "The Caroline Case" till FN-stadgans införande och fram till idag för att läsaren ska se ett sammanhang.

När det gäller rättspraxis så får först och främst avgöranden från den internationella domstolen (ICJ) relevans och den lagtext som aktualiseras är sådan som återfinns i internationella konventioner, och då framförallt FN-stadgan. Andra dokument som använts är publicerade på internet av de aktuella staterna, internationella organisationer med flera.

2.3 Avgränsningar

För att inte göra uppsatsen komplex så har fokus lagts på statspraxis och sedvanerätt strax före och efter attacken mot USA den 11 september 2001. Min utgångspunkt har varit att sedvanerätten inte tillät självförsvar innan händelserna 2001 - om parten som utförde den väpnade attacken var en icke-stat. Vidare så utgår jag ifrån att det inte skett någon större förändring kring självförsvarsrätten mellan stater efter händelserna 2001. Alla andra diskussionerna kring de olika subjekten är mer av en sammanfattande natur.

2.4 Disposition

För att få en historisk tillbakablick så beskrivs statspraxis och rättsläget innan FN-stadgans tillkomst 1945.

Därefter beskrivs det hur rättsläget och statspraxis påverkats av FN-stadgan och hur detta förändrades snabbt efter attackerna den 11 september 2001. Här tolkas relevanta bestämmelser i FN-stadgan utifrån de tolkningsregler som finns återgivna i 1969 års Wienkonvention. Här diskuteras även utvecklingen av internationell sedvanerätt, samt nya alternativa tolkningar av FN-stadgans

bestämmelser. Legalitetsaspekterna kring en stats rätt till självförsvar tas upp och de två viktiga principerna kring nödvändighet och proportionalitet.

För att åskådliggöra statspraxis och förändringen i sedvanerätten så behandlas två större nationella konflikter (Afghanistan och Irak).

Som avslutning tas generella rättsprinciper upp och vilken rätt en stat har att agera i självförsvar enligt ICJ).

2.5 Terminologi

Uppsatsen är en akademisk examen på den juridiska fakulteten i Lund och syftet med uppsatsen är att göra en djupare analys på en juridisk fråga, i det här fallet internationell sedvanerätt och självförsvarsrätten. Språk och terminologi i uppsatsen vänder sig till juridikstudenter, lärare och andra individer intresserade av internationell sedvanerätt.

3 Självförsvarsrätten

3.1 Historiskt perspektiv

Innan FN-stadgan antogs 1945 så fanns det ingen uttalad rätt till självförsvar. Det enda konkreta som fanns var en ansvarsfrihetsgrund baserad på nödvändighet och den hittar man i det rättsliga efterspelet efter en incident som skedde 1837 - "the Caroline Case"⁵.

Det som hände 1837 var att brittiska trupper gick in på amerikanskt territorium och förstörde den amerikanska ångbåten "The Caroline". Ångbåten hade använts till att förse amerikanska nationalisterna med proviant och dessa nationalisterna hade gjort räder in på Kanadensiskt territorium (Före detta Brittiska Canada) efter en misslyckad revolt.

USA protesterade men den Brittiska regeringen förvarade aktionen med att åberopa den laglöshet eller brist på ett fungerande juridiskt system i gränsområdet mellan USA och Canada samtidigt som "The Caroline" hade använts i aktioner som man kunde beteckna som sjöröveri.

Den Brittiska regeringen argumenterade att de brittiska styrkornas agerande var både legitima och nödvändiga handlingar i självförsvar. Den amerikanske statssekreteraren (Webster) skrev i ett berömt brev till Lord Ashburton den 24 april 1841 de grundläggande principerna för självförsvar⁶.

"Under these circumstances, and under those immediately connected with the transaction itself, it will be for Her Majesty's Government to show, upon what state of facts, and what rules of national law, the destruction of the "Caroline" is to be defended.

It will be for that Government to show a necessity of self-defence, instant, overwhelming, leaving no choice of means, and no moment for deliberation.

It will be for it to show, also, that the local authorities of Canada, - even supposing the necessity of the moment authorized them to enter the territories of the United States at all, - did nothing unreasonable or excessive; since the act justified by the necessity of self-defence, must be limited by that necessity, and kept clearly within it".

Dessa principer som Webster tog upp accepterades av den Brittiska regeringen och har sedan dess varit en del av den internationella sedvanerätten⁷.

3.2 Självförsvarsrätten enligt FN – Stadgan

FN-stadgan signerades i San Francisco (USA) 26 juni 1945. Den trädde i kraft den 24 oktober 1945 efter ratifikationer gjorda av säkerhetsrådets fem permanenta medlemmar Kina, Frankrike, Ryssland, Storbritannien, USA och flera andra länder. FN stadgan är en konstitutionellt traktat där dess

⁵ Hunter Miller, 1934, -" British-American Diplomacy" - The Caroline Case

⁶ Shaw, Malcolm N, "International law" s 1024f

⁷ Ibid s 1025, se även Digest of US Practice in International law, 1975, s 17

medlemmar är bundna av paragraferna i traktatet. FN skall också säkerställa att stater som inte är medlemmar följer huvudprinciperna i traktatet så långt det är möjligt för att säkerställa internationell fred och säkerhet.

Efter andra världskriget behövde världen fred och säkerhet och för att möjliggöra detta behövde det finnas ett diplomatiskt system mellan stater där syftet skulle vara att minimera risken för konflikter, öka handel och bygga upp en grund för fredligt samarbete mellan stater. Detta ledde till FN stadgan och det system vi har idag med ett generellt våldförbud⁸ och säkerhetsrådets exklusiva rätt att auktorisera rätten att använda våld om det är nödvändigt för att säkerställa internationell fred och säkerhet (art 39, art 42 i FN stadgan). I Art 2.4 i FN stadgan hittar man det allmänna våldsförbudet⁹ men trots förbudet så har en stat rätt att agera i självförsvar enligt art 51 till dess att säkerhetsrådet tagit ställning i frågan¹⁰ och rätten att agera i självförsvar är bara tillämplig om man blir attackerad:

Artikel 51:

Nothing in the present Charter shall impair the inherent right of individual or collective self-defence if an armed attack occurs against a Member of the United Nations, until the Security Council has taken measures necessary to maintain international peace and security.

Artikel 2(4):

All Members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations.

Många författare och juridiska experter har länge tvistat om tolkningen av art 51 och huruvida man kan tolka den så långt att man kan anfälla en annan stat eller en icke statlig aktör på dess territorium i förebyggande syfte och hävda anticipatoriskt självförsvar. Sedan FN stadgan implementerades 1945 och fram till attackerna den 11 september 2001 så tolkade man artikel 51 restriktivt och orsaken till detta var den restriktiva tolkningen i Wienkonventionen ifrån 1969¹¹.

Om man tolkar artikel 51 i ljuset av Wienkonventionen och då med art 31-33 så kom ICJ fram till att tolkningen av ett traktat måste fokusera på texten i traktatet och om detta inte fungerar så måste man vända sig till traktatets förberedelse¹². ICJ:s slutsats var att självförsvar enligt artikel 51 bara är tillämpligt efter ett väpnat angrepp men att ordet ”armed attack” kan tolkas på många sätt.

Innan attackerna den 11 september 2001 så betydde ett väpnat angrepp att en stat anföll en annan stat med sin reguljära armé men efter attackerna 2001 förändrades tolkningen. En bredare tolkning blev möjlig efter

---

⁸ FN stadgan artikel 2(4)

⁹ Dixon, 2007, s 312

¹⁰ FN stadgan artikel 51

¹¹ Wien Konventionen, Law of Treaties, 1969

¹² Shaw, Malcolm N, “International law“ s 841

säkerhetsrådets resolutioner 1368¹³ och 1373¹⁴, där man i den senare inkorporerade större terroristattacker i uttrycket ”armed attack”.

3.3 Självförsvarsrätten efter 11 september 2001

Efter attackerna 11 september 2001 ville en del stater (USA och Storbritannien m.fl.) sätta i gång större militära aktioner mot icke statliga aktörer etablerade inne på andra staters territorium - även om staten ifråga inte gav sitt medgivande. Man ville få någon form av legalitet för aktionerna men fann att det inte fanns något stöd för det i FN stadgan eller i den internationella sedvanerätten.

USA och dess allierade började fokusera på den sedvanerätt som fanns innan FN-stadgan¹⁵ och en bredare tolkning av artikel 51. En resolution ifrån FN:s general församling försökte i september 2005 fastställa att FN stadgan har företräde före den internationella sedvanerätten som fanns innan FN-stadgan, men man misslyckades med att klargöra de kriterier som skulle gälla för självförsvar.

En tanke smedja (Chatham house, London) satte ihop en expertgrupp bestående av experter på internationell lag för att klargöra konceptet självförsvar men även för att diskutera lagar och principer som etablerats runt en stats rätt till självförvar för att få fram något konkret¹⁶.

3.4 Principer fastställda av Chatham House

I en resolution ifrån World Summit¹⁷ i september 2005 fastställde FN:s generalförsamling att FN stadgan var tillräcklig för att hantera alla hot mot internationell fred och säkerhet men resolutionen gav ingen vägledning hur långt en stat kunde gå när det gällde den naturliga självförsvarsrätten och dess legitimitet.

Undersökningen som tankesmedjan Chatham House gjorde gällande självförsvarsrätten var en reaktion på ett flertal offentliga uttalanden ifrån stater och på de diskussioner som uppstod i FN efter 11 september 2001 men man ville även få till en diskussion kring äldre beslut tagna av ICJ. Tankesmedjan ville klargöra de internationella lagar och regler som reglerar staters användande av väpnande styrkor i självförsvar samtidigt som man menade att de regler som är etablerade blir ifrågasatta i ljuset av vad som kan tolkas som en ny typ av terrorism och att det har uppkommit diskussioner om ny regelrevison eller ny tolkning av gamla regler.

---

¹³ Säkerhetsrådets resolution 1368 (12 September 2001), UN Document: S/RES/1368 (2001), <http://www.un.org/Docs/scres/2001/sc2001.htm>

¹⁴ Säkerhetsrådets resolution 1373 (28 September 2001), UN Document: S/RES/1373 (2001), <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>

¹⁵ Dinstein, 2005, "War, Aggression and Self-Defence" s 1024-25

¹⁶ Chatham House "Principles of international law on the use of force by states in self-defence" - Elizabeth Wilmshurst

¹⁷ General Assembly Resolution, UN document: A/Res/60/1 (2005) – World summit (16th session), (14-16 September 2005) <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UN/UNPAN021752.pdf>

Ett frågeformulär skickades ut till en mindre grupp experter på internationell rätt i Storbritannien och tanken var att de skulle klargöra sin syn på staters juridiska rätt att använda väpnade styrkor i självförsvar.

Vid ett möte hos Chatham House sammanställde man svaren ifrån expertgruppen och ett antal principer fastställdes av det internationella juridik programmet vid Chatham House ¹⁸:

1. ***The law on self-defence encompasses more than the right to use force in response to an on-going attack.*** Man menar att art 51 i stadgan måste tolkas utifrån kriteriet att det är realistiskt att inte få försvara sig innan man har blivit attackerad¹⁹.
2. ***Force may be used in self-defence only in relation to an 'armed attack' whether imminent or ongoing.*** Kriterierna här är att man får använda väpnade styrkor i självförsvar om attacken är överhängande, pågående och riktad mot en själv.
3. ***Force may be used in self-defence only when this is necessary to end an attack, or to avert an imminent attack. There must be no practical alternative to the proposed use of force that is likely to be effective in ending or averting the attack.*** Självförsvar får användas om det är nödvändigt och som en sista utväg.
4. ***A state may use force in self-defence against a threatened attack only if that attack is 'imminent'.*** Attacken måste vara överhängande och överhängande ska tolkas som timmar, på sin höjd dagar men inte veckor.
5. ***The exercise of the right of self-defence must comply with the criterion of 'proportionality'.*** Kriterierna i 3-5 hittar man i the *Caroline case*²⁰, nödvändigt, proportionellt och överhängande. Självförsvaret ska hindra eller stoppa attacken, styrkan ska vara proportionell mot hotet och hotet måste vara överhängande.
6. ***Article 51 is not confined to self-defence in response to attacks by states. The right of self-defence applies also to attacks by non-state actors.*** Med detta menar man att självförsvar också gäller mot icke statliga aktörer om värdstaten inte är medgörlig men rätten till självförsvar gäller bara tills hotet blivit avvärjt.
7. ***The principles regarding the right of self-defence form only a part of the international regulation of the use of force.*** Alla åtgärder man vidtagit måste rapporteras till säkerhetsrådet som i sin tur har rätten och skyldigheten att auktorisera de åtgärder som krävs för att säkerställa hot mot den internationella freden.

Experterna som tillfrågades av Chatham House klargjorde dessa principer kring självförsvarsrätten med att kombinera de principer som fastställdes i Caroline fallet med en bredare tolkning av artikel 51 i FN stadgan. Den nya vidare tolkningen av artikel 51 består av den uppfattningen att det är realistiskt att inte få lov att försvara sig innan man blir angripen, om man vet att attacken är överhängande²¹.

Det som gör att Chatham House principer har ett högt värde i internationella sammanhang beror på att Chatham House som också är känt som The Royal Institute of International Affairs inte är vinstdrivande och inte knutna till någon statlig organisation. De är baserade i London men

---

¹⁸ Chatham House "Principles of international law on the use of force by states in self-defence" - Elizabeth Wilmshurst, 2005, s 2

¹⁹ Ibid, s 4

²⁰ Hunter Miller, 1934, -" British-American Diplomacy" - The Caroline Case

²¹ Chatham House "Principles of international law on the use of force by states in self-defense" - Elizabeth Wilmshurst, 2005

deras enda mål är att analysera och undersöka större internationella frågor och många anser att Chatham House är en av världens ledande tankesmedjor på det här området.²²

Det finns en del kritiska röster²³ som anser att de slutsatser som Chatham House kom fram till reflekterades av en redan fastställd världssyn på grund av de donationer tankesmedjan fått ifrån företag, organisationer och stater. Det som talar lite emot detta är att organisationen är medlemsstyrd och vem som helst får och kan bli medlem.

3.5 Självförsvar och ickestats aktörer

Att använda militära medel mot en icke stats aktör inne på annan stats territorium väcker frågan kring legalitet i förhållande till de fundamentala principer som finns i FN stadgans artikel 2(4), förbud att använda militära medel och staters suveränitet. Artikelns speglar efterkrigstidens vilja att undvika krig men samtidigt så insåg FN stadgans upphovsmän att ett totalförbud inte var realistiskt så man skapade artikel 51 som ger stater en rätt till självförsvar.²⁴ För att säkerställa internationell fred och säkerhet så får FN:s säkerhets råd besluta om militära aktioner.²⁵

För att avgöra legaliteten kring en militär aktion mot en icke stats aktör så har en forskare vid namn Noam Lubell (Juridiska fakulteten, Essex Universitet, England)²⁶ kommit fram till tre frågor som man bör ställa:

- I. Strider den militära aktionen mot artikel 2(4)
- II. Om den gör det – är den tillåten enligt artikel 51?
- III. Om inte – finns det någon annan erkänd regel?

Militära aktioner som inte är sanktionerade av Säkerhetsrådet mot icke stats aktörer på annan stats territorium är egentligen ett klart brott mot artikel 2(4) men det finns minst tre möjligheter att bestämma om det finns legalitet att använda militära medel i den här situationen i ljuset av artikel 2(4):

- I. De militära aktionerna bryter inte mot principerna i artikel 2(4)
- II. De militära aktionerna bryter mot principerna i artikel 2(4) men är tillåtna enligt principerna runt självförsvar.²⁷

---

²² McGann, James, 2009, "Foreign Policy: The Think Tank Index"

²³ Tesfamariam, Sophia, 2007, Tillgänglig här: ["Scholarly or Sophistry? A take on Chatham House's "Ethiopia and Eritrea: Allergic to Persuasion"™"](#)

²⁴ FN stadgan, Art 51

²⁵ FN stadgan, Art 39-42

²⁶ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 27

²⁷ ibid, kap 3, s 69ff

III. Den militära aktionen är ett brott mot artikel 2(4)

En vanlig ståndpunkt när stater vill använda militära medel mot icke stats aktörer inne på annan stats territorium är att aktionen görs i självförsvar. Denna ståndpunkt har stater visserligen åberopat innan attackerna mot USA 2001 men efter 2001 har denna ståndpunkt blivit vanligare:

- 1993, Iran åberopade självförsvar när man attackerat Kurdiska grupper i Irak som gjort räder in på Iranskt territorium: ” During the past few weeks, bands of armed and organized terrorist mercenaries have engaged in trans-border military attacks and sabotage in Iranian border provinces [...] In response to these armed attacks from inside Iraq and in accordance with article 51 of the Charter of the United Nations, today, 25 May, 1993, the fighter jets of the Islamic Republic Air Force carried out a brief, necessary and proportionate operation against the military bases of the terrorist group [...]”.²⁸
- 2001. Usa åberopade självförsvar när man startade militära aktioner mot Al Qaida i Afghanistan: “In response to these attacks, and according with the inherit right of individual and collective self-defence, United States armed forces have initiated actions designed to prevent and deter further attacks on the United States. These actions include measures against Al-Qaeda terrorist training camps [...]”.²⁹
- 2003, Israel åberopade självförsvar när man attackerat islamistiska terrorister inne i Syrien.³⁰
- 2006, Etiopien åberopade självförsvar när man använde militära medel mot icke stats aktörer inne i Somalia. Afrikanska Unionen (AU) menade att Etiopien hade en rätt att använda militära medel inne i Somalia eftersom Etiopien ansåg sig hotat av den Islamistiska milisen där.³¹
- 2006, Israel åberopade militära aktioner i Libanon som aktioner tagna i självförsvar.³²
- 2007, Turkiet ansåg att man hade en rätt att anfälla kurdiska rebeller inne i Irak efter det att 13 turkiska soldater dödats. Turkiska premiärministern menade att Turkiet måste få lov att försvara sig

---

²⁸ Brev, daterat 25 Maj 1993, ifrån Irans representant i FN till general sekreteraren, UN doc. S/25843.

²⁹ Brev, daterat 7 oktober 2001, ifrån Usa:s representant i FN till säkerhetsrådets president, UN SCOR, 56 sessionen, UN Doc S/2001/946 (2001).

³⁰ Uttalande av Israels ambassadör i FN, Emergency Session, Säkerhetsrådet, New York, 5 oktober 2003

³¹ BBC NEWS, 27 December 2006, ”Ethiopia urged to leave Somalia”, Tillgänglig här:

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/6212807.stm>

³² Uttalande av Israels ambassadör Dan Gillerman i FN, Offentlig debatt angående situationen i mellanöstern, FN högkvarteret, New York, 8 augusti 2006

mot kurdiska rebeller (PKK) som iscensätter militära aktioner mot Turkiet ifrån Irakiskt territorium.³³

- 2009, Rysslands återopade självförsvar när man gick in i Georgien och ansåg att man agerade legalt eftersom "delar av den ryska fredsstyrkan hade dödats". EU ansåg att både Ryssland och Georgien hade rätt till viss del i sina påståenden men man ansåg samtidigt att den ryska motreaktionen varit överdriven och inte proportionell.³⁴

Hur kan då en militär aktion få legalitet för att man inte bryter mot principerna i artikel 2(4) trots att aktionen görs mot en icke stats aktör på ett annat lands territorium? Här argumenterar Lubell³⁵ att en bokstavstolkning av artikel 2(4) inte utesluter varje form av militära aktioner utan bara att man ska undvika att använda hot eller militära medel mot en annan stats territoriella integritet eller politiska självständighet.³⁶

Lubell argumenterar vidare och menar att en snabb kort militär aktion mot en icke statlig aktör inne på en annan stats territorium inte stör den territoriella integriteten eller den politiska självständigheten. Han menar att det finns vissa otydligheter i artikel 2(4) och att detta ger en möjlighet till en friare tolkning. Ett bevis på detta är Israels militära aktion 1976 (Entebbe aktionen) där Israel var av den åsikten att den militära aktionen var en räddningsaktion och inte riktad mot Uganda.³⁷ En del länder förstod Israels agerande men majoriteten i FN:s säkerhetsråd ville inte formulera en resolution för en bredare tolkning av artikel 2(4) så att små temporära invasioner skulle kunna vara legala.

Den tolkning som de flesta stater accepterar är den som säger att allt användande av våld är olagligt förutom de undantag som finns i FN stadgan.³⁸

Det finns en annan mer komplex fråga och det är om artikel 2(4) även ska gälla humanitära interventioner?

Huvuddiskussionen är centrerad runt frågan att stater bör kunna använda militära styrkor i en annan stat, dels för att upprätthålla mänskliga rättigheter men även för att hindra en humanitär katastrof. Ett av argumenten som stödjer denna teori är att den humanitära interventionen inte är riktad mot någon stats territoriella integritet eller politiska oberoende och borde därför inte bryta mot artikel 2(4) i FN stadgan.³⁹

Även om stater stödjer idén med humanitära interventioner och att stater kanske även har en förpliktelse att göra denna humanitära insats så har dessa stater insett att dagens internationella rättssystem inte stödjer ensidiga militära interventioner. Senare forskning tyder på att det framträtt en ökad

³³ BBC NEWS, 18 oktober, 2007, "Turkish MP backs attacks in Iraq", Tillgänglig här: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7049348.stm>

³⁴ EU:s rapport om Georgienkriget: "They have all failed": Tillgänglig här: <http://www.ceiig.ch/Report.html>

³⁵ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 27

³⁶ se FN stadgan artikel 2(4)

³⁷ se Säkerhetsrådets dokument, UN Doc S/PV.1939 (1976)

³⁸ Y Dinstein, 2005, "War, Aggression and Self-Defence" s 86

³⁹ se Belgiens inställning i Kosovointerventionen (Legality of use of force, "Jugoslavien vs Belgien") Muntlig frågeställning, CR 1999/15, Tillgänglig här: <http://www.icj-cij.org/docket/files/105/4513.pdf>

plikt känsla hos stater att skydda mänskliga rättigheter och hindra humanitära katastrofer i andra stater med bemyndigande ifrån säkerhetsrådet. Det pågår försök att legitimera humanitära interventioner men den rådande uppfattningen är att man inte kan tolka artikel 2(4) så till vida att man kan göra en ensidig militär intervention utan Säkerhetsrådets godkännande.

Om en humanitär intervention med en militär styrka på annan stats territorium utan statens godkännande går emot principerna i artikel 2(4) så uppstår samma problematik med legitimiteten som om det gällt en militär aktion utan humanitär prägel mot en icke statlig aktör inne på en annan stats territorium.⁴⁰

Om stater inte får lov att använda militära medel för humanitära interventioner och inte heller mot icke statliga aktörer på andra staters territorium för att dessa handlingar bryter mot artikel 2(4) så kan handlingar vara legitima om man åberopar själv försvar.⁴¹

---

⁴⁰ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 29

⁴¹ Ibid, kapitel 3 "Measures taken outside the Self-defence framework, and the possibilities of alternate paradigms"

4 Internationell humanitär rätt

4.1 Icke stats aktörer och väpnad attack

Enligt artikel 51 i FN stadgan så kan självförsvar bara åberopas om man är utsatt för en väpnad attack. Den första frågan man måste avgöra är om det har skett en väpnad attack och om en väpnad attack gjord av en icke stats aktör kan bedömas som en väpnad attack enligt artikel 51.

Det finns förespråkare som menar att en väpnad attack måste involvera en annan stat och att självförsvar bara får åberopas om det är en respons på ett väpnat angrepp ifrån en stat eller en grupp med anknytning till en annan stat.⁴² I uttalandet ifrån ICJ fanns det inget detaljerat resonemang och in andra fall utreder man frågan genom att undersöka relationen mellan staten i fråga och en icke stats aktör eller så utgår man ifrån att de internationella lagar som finns siktar in sig på aktioner gjorda av stater.⁴³

Relationen mellan en icke statlig aktör på en annan stats territorium och staten ifråga kan vara väldigt invecklad men kan det vara möjligt för den icke statliga aktören att begå en väpnad attack utan att värdstaten varit inblandad? Här menar många ledande juridiska experter att en icke statlig aktör kan vara skyldig till en väpnad attack som uppfyller rätten till självförsvar och att det är mycket som talar för detta, både i form av juridiska texter men även i statspraxis.⁴⁴

Många artiklar i FN stadgan som artikel 2(4) refererar specifikt till stater men artikel 51 är lite olik eftersom den inte specificerar angriparen utan bara nämner vem som har rätt att agera i självförsvar.

Enligt ICJ och deras tolkning av artikel 51 så existerar det en naturlig rätt till självförsvar om en stat anfaller en annan stat.⁴⁵

Det är oklart varför domstolen uttalade sig om angriparens identitet. En domare ”Higgins” menade i sitt separata utlåtande att artikel 51 inte inskränker rätten till självförsvar att bara gälla angrepp ifrån stater men att man kan hitta inskränkningarna i ICJ:s uttalanden i Nicaraguafallet.⁴⁶

Här menar Lubell att man inte helt kan utesluta att icke statliga aktörer kan vara ansvariga för väpnade angrepp eftersom ICJ i Nicaraguafallet inte tog upp frågan om en icke statlig aktör på egen hand kunnat utföra ett väpnat angrepp enligt artikel 51 i FN stadgan.⁴⁷

---

⁴² Se ICJ, ”Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian territory”, Advisory opinion, 9 July 2004, ICJ Rep, para 39

⁴³ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 31

⁴⁴ se Lubell, Dinstein, Greenwood, Franck, Paust och Schmitt; C Greenwood, Principles in International law, n 28 supra 23; M Shaw, Principles of International law, n27, supra 26; D Bethlehem, Principles of International Law, n28, supra 21

⁴⁵ Advisory opinion on the Wall, n27, supra, para 139

⁴⁶ Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua, 1986, ICJ rep 14

⁴⁷ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 32

I ICJ:s *Advisory Opinion on the Wall* uttalade sig två domare, Kooijmans och Buergenthal att de inte var nöjda med domstolens ställningstagande att icke statliga aktörer inte kan begå väpnade attacker enligt artikel 51 och deras uttalande har fått stort stöd ibland den juridiska expertisen.⁴⁸

Domstolen hade en möjlighet att klargöra sin ståndpunkt kring självförsvarsrätten och icke statliga aktörer i fallet Kongo v Uganda⁴⁹ men även här var ICJ ganska diffusa. Uganda påtalade aldrig att man var utsatt för en väpnad attack ifrån DRC och eftersom domstolen bara undersökte vad som framkommit i fallet så avslutade man det när man fått ett negativt svar. Domstolen la ingen fokus på att undersöka om det fanns något yrkande på självförsvar mot en icke statlig aktör.

Här menar domare Kooijmans att domstolen bara behöver utgå ifrån ett yrkande på självförsvar om den väpnade attacken kan relateras till en stat direkt eller indirekt. Detta menar Kooijmans är fel tillvägagångssätt av domstolen eftersom det inte finns något hinder i artikel 51 för en stat att använda sin naturliga rätt till självförsvar.

Vidare menar Kooijmans att en irreguljär styrka som begår en väpnad attack inifrån en stats område fortfarande begår en väpnad attack även om man inte kan relatera attacken till staten ifråga. Det är orimligt att neka den attackerade staten rätten att försvara sig bara för att den som attackerar inte är en stat och detta är inget som krävs enligt artikel 51 i stadgan.⁵⁰

Om man tittar på statspraxis så ser man tydligt att många stater intar ståndpunkten att icke statliga aktörer kan ligga bakom väpnade attacker som ger en rätt till självförsvar enligt artikel 51. Detta ser man inte minst när man ser tillbaka på händelserna efter attackerna mot USA 11 september 2001. Säkerhetsrådet röstade igenom resolution 1368, 1373⁵¹ och USA, North Atlantic Treaty Organisation (NATO) såg attackerna som en väpnad attack gjord av en icke statlig aktör.⁵²

Men detta är inget nytt fenomen utan stater har åberopat självförsvar tidigare när man använt militära medel mot icke statliga aktörer men användandet av denna statspraxis har blivit mer frekvent efter attackerna 2001. I litteraturen finns det ett flertal händelser då stater åberopat självförsvar när man attackerat icke stats aktörer inne på andra staters territorium; Turkiet, Iran, Senegal, Thailand, USA med flera⁵³ och inte att förglömma - *The Caroline*⁵⁴

---

⁴⁸ Separate Opinion of Judge Kooijmans n 27, supra, para 35, Declaration by Judge Buergenthal, n27, supra, para6

⁴⁹ Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of Congo v Uganda) paras 146-7

⁵⁰ DRC v Uganda, n 37, supra; separate opinion of Judge Kooijmans, n 27, supra, paras 29-30

⁵¹ Security Council Res nr 1368, 2001; Security Council Res 1372, 2001

⁵² Se Nato pressrelease 124, 12 september 2001, Tillgänglig här: <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-124e.htm>

⁵³ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 34

⁵⁴ Hunter Miller, 1934, -” British-American Diplomacy” - The Caroline Case

4.2 Kriget mot terrorn en väpnad konflikt?

Kriget mot terrorn eller det globala kriget mot terrorism som det också kallas är en term som blivit applicerad på de internationella militära aktioner som startade efter attackerna mot USA den 11 september 2001. Målet för de militära aktionerna som leds av NATO och andra stater som inte är medlemmar i NATO är att utplåna Al - Qaida och andra terrororganisationer.

Uttrycket ”Kriget mot terrorn” myntades den 20 september 2001 av USA:s dåvarande president George W. Bush. Uttrycket har sedan dess använts flitigt för att utmärka de globala ansträngningar som görs för att hindra terrororganisationer och de stater som hjälper dem.

I mars 2009 ändrade det amerikanska försvarsdepartementet namnet på de militära operationerna ifrån "Global War on Terror" till "Overseas Contingency Operation" (OCO)⁵⁵ och i december 2012 sa Jeh Johnson, rådgivare på det amerikanska försvarsdepartementet att militära aktioner kommer att ersättas av polisiära insatser när man anser att Al Qaida blivit så försvagade att man inte kan se konflikten som en väpnad konflikt enligt internationell rätt.⁵⁶

Men är då kriget mot terrorn en väpnad konflikt?

Egentligen är terror och terrorism något som stater alltid reagerat mot med polisiära medel och inte med militära medel och krig. Man kan visserligen utgå ifrån att kriget mot terrorn inte är ett krig men om man överväger den omfattning av militära aktioner som kriget mot terrorn lett till så måste man undersöka närmare om inte det globala kriget mot terrorn kanske bör betecknas som en väpnad konflikt enligt internationell rätt.

Om vi utgår ifrån att USA befinner sig i en väpnad konflikt med Al Qaida så måste vi undersöka vilken typ av konflikt det är?

Internationella väpnade konflikter innefattar stater och det enda undantaget borde vara om den icke statliga aktören är en del av en stats struktur som t.ex. de Al-Qaida soldater som ingick i den reguljära Taliban armén i Afghanistan.

Kan man inte härleda den icke statliga aktören till en stat så är den generella ståndpunkten att kriget mot terrorn inte kan betecknas vara internationellt.⁵⁷

Konflikten mellan USA och Al Qaida är enligt många juridiska experter en icke internationell väpnad konflikt?⁵⁸ och huvudfrågan är om denna typ av konflikt kan relateras till fientliga exterritoriella handlingar och enligt Lubell är det möjligt.⁵⁹ Problemet blir att avgöra den gräns där sporadiska terrorhandlingar övergår till en väpnad konflikt.⁶⁰

⁵⁵ Overseas Contingency Operation, (OCO) Tillgänglig här:

<http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/omb/budget/fy2013/assets/overseas.pdf>

⁵⁶ Julian E. Barnes, 30 November 2012, "Pentagon Lawyer Looks Post-Terror". Wall Street Journal. Nerladdad den 5 januari 2013. Tillgänglig här:

<http://online.wsj.com/article/SB10001424127887324205404578151181874456280.html>

⁵⁷ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 115

⁵⁸ Cayci, S, "Countering terrorism and international law; the Turkish experience" s 137-146

⁵⁹ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, kap 4

⁶⁰ Ibid, s 116

4.3 Ett nytt fenomen och en ny typ av konflikt

”Kriget mot terrorism” och en ”ny typ av krig” är uttryck som använts flitigt både i politiska sammanhang av företrädare för USA och i media efter attackerna mot USA 2001.⁶¹

Om man utgår ifrån att kriget mot terrorism är en väpnad konflikt mellan USA och Al Qaida så uppstår det en helt ny typ av konflikt där internationella regler blir obrukbara över en natt. Visserligen är IHL blir tillämplig enligt Lubell och andra internationella rättsexperter men samtidigt så blir Genève konventionerna obrukbara eftersom dessa behandlar konflikter mellan stater.⁶²

Är det ett nytt fenomen som uppstått och en ny typ av konflikt som framträtt efter attackerna mot USA 2001 så måste man enligt Lubell beakta två saker⁶³:

- I. Detta är ett nytt fenomen, där en väpnad konflikt faller utanför det ramverk som är accepterat enligt den internationella rätten.
- II. Det finns ett behov att utveckla nya lagar för att kunna reglera denna konflikt.

Men detta att en stat attackerar en icke statlig aktör inne på en annan stats territorium och åberopat självförsvar är inget nytt fenomen. Detta har stater gjort under nästan ett sekel.⁶⁴ Det nya fenomenet som uppstått och som visat sig mer och mer efter attackerna 2001 är att det finns nya typer av icke statliga aktörer som drivs av sina religiösa åsikter där målet är att rena världen ifrån hedningar. För att lyckas med detta vill man förstöra världen för att kunna bygga upp den på nytt med religionen i centrum.⁶⁵

Det stämmer kanske på en del icke statliga aktörer men djupgående analyser av Al Qaida visar att åtminstone denna aktör har ett politiskt mål och det är att minska USA:s inflytande i mellanöstern.

Andra nya fenomen som uppstått är att slagfältet globaliserats, mål och medel skiljer sig avsevärt ifrån traditionella konflikter mellan stater samtidigt som skillnaden mellan civil medborgare och krigare blir diffus. Förutom det globala sammanhanget så har liknande fenomen uppstått ett flertal gånger tidigare under icke internationella väpnade konflikter. Även

---

⁶¹ se Condoleezza Rice, Fox News, 2002, tillgänglig här: <http://www.foxnews.com/story/0,2933,69783,00.html>

⁶² Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, sid 122

⁶³ Ibid

⁶⁴ Hunter Miller, 1934, -” British-American Diplomacy” - The Caroline Case

⁶⁵ se M.R. Lippman, 2003, “The new terrorism and international law”, s 302-303

påståendet att den internationella rätten varit otillräcklig gällande icke stats aktörer framfördes redan 1966.⁶⁶

4.4 Jus ad bellum & Jus in bello

Efter andra världskriget så har motståndet mot användandet av våld och aggressioner mellan stater varit starkt och detta ur både ett historiskt perspektiv men även på moraliska grunder. *Jus ad bellum* eller det ”rättfärdiga kriget” som det också kallas är en teori vars principer stater kan tillämpa för att minska motståndet mot våld och aggressioner samt rättfärdiga ett krig.

Historiskt sett så är *Jus ad bellum* summan av alla de ansträngningar stater gjort för att skapa ett regelverk med allmänt erkända regler för krigsföring som ska motverka våldsanvändningen mellan stater.⁶⁷ Principerna som man hittar i *Jus ad bellum* är⁶⁸:

- I. **Legitima skäl**, ”Just cause”: Människor ska befinna sig i överhängande fara och interventionen sker för att skydda liv.
- II. **Jämförd rättvisa**, ”Comparative justice”: Den orättfärdigheten som den ena parten råkat ut för måste markant överstiga den andres.
- III. **Kompetent myndighet**, ”Competent authority”: Krig är bara rättfärdigat om det förs av en legitim stat. Statssuveränitet och andra staters samtycke till kriget är två viktiga delar.
- IV. **Rätt avsikt**, ”Right intention”: Målet är att uppnå en varaktig fred.
- V. **Rimliga förhoppningar**, ”Resonable hope”: Måste finnas goda möjligheter att kunna uppnå målen.
- VI. **Proportionalitet**, ”Proportionality”: Motaktionen måste vara proportionell i förhållande till attacken mot sig.
- VII. **Sista utväg**, ”Last resort”: Alla fredliga vägar har provats.

Internationella humanitär rätten (IHL) eller *jus in bello* är lagarna som reglerar hur krigsföring får utföras. Man kan säga att IHL har ett rent humanitärt syfte och meningen med dessa lagar är att minska det lidande som krig för med sig genom att skydda och hjälpa de människor som inte deltar i striderna i den mån det är möjligt. IHL tar ingen hänsyn till krigets

---

⁶⁶ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 122, se även R Thompson, 1966, Defeating Communist Insurgency: Experiences from Malaysia and Vietnam: Studies in international Security No 10

⁶⁷ Johnson, T, James, 1981 “Just War Tradition and the Restraint of War: A Moral and Historical Inquiry”, s 4

⁶⁸ se FN Stadgan artikel 2(4), Artikel 51

orsaker eller dess legalitet utan utgår ifrån att den väpnade konflikten de facto är en realitet.

Jus in bello eller ”krigets lagar” som det också heter är en samling internationella konventioner som man kan finna i de fyra Genèvekonventionerna från 1949⁶⁹:

- I. **Första Genèvekonventionen:** uppkom för att skydda sårade och sjuka vid stridskrafterna i fält.
- I. **Andra Genèvekonventionen:** uppkom för att skydda sårade, sjuka och skeppsbrutna tillhörande stridskrafterna till sjöss.
- II. **Tredje Genèvekonventionen:** uppkom för att skydda krigsfångar.
- III. **Fjärde Genèvekonventionen:** uppkom för att skydda civilbefolkningen (*de som inte strider*) under krigstid.
- IV. Det finns också två tilläggsprotokoll som tillkom 1977.

De tidigare delarna och några av de viktigaste lagarna (krigets lagar) reglerar användandet av särskilda vapen i väpnade konflikter och hur soldater får föra strid:

- I. **Haagkonventionerna 1907:** (Grunden för krigets lagar, och folkrätten) Tar upp hur krig får startas, hur krig skall skötas, vem som är ansvarig, vad som är att betrakta som en soldat mm.
- II. **Kemvapenkonventionen 1993, 1997:** Förbud mot kemiska vapen
- III. **Ottawakonventionen:** Konvention om förbud mot antipersonella minor, 1997.

Jus ad bellum och *Jus ad bello* är de två principer som ingår i doktrinen ”Det rättfärdiga kriget”, dessa principer hör visserligen ihop men måste tillämpas var för sig.

Anledningen till detta är att under en internationell väpnad konflikt är det oftast svårt att avgöra vem som bryter mot FN stadgan och om den humanitära rätten var beroende av att man löste skuldfrågan så skulle implementeringen av humanitärätten paralyseras eftersom alla parter i konflikten skulle säga att man var utsatt för en aggression. IHL ska skydda civila och deras fundamentala rättigheter oavsett vilken sida de tillhör. Det är därför *Jus in bello* måste förbli åtskild ifrån *Jus ad bellum*.⁷⁰

---

⁶⁹ Linderfalk, Ulf, 2006 s 174, se även Shaw, Malcolm N, 2003, s1056-1062

⁷⁰ Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, s 7 - 11

5 Legalitetsaspekter

En grundregel som måste vara uppfylld för att en stat ska kunna åberopa självförsvar är att staten i fråga åberopar den här rätten när man är utsatt för ett väpnat angrepp. Här finns det två olika typer av koncept - statliga aktörer och icke statliga aktörer.

Caroline incidenten 1837⁷¹ handlade om icke statliga aktörer och före 11 september 2001 fanns det ingen generell rätt för en stat att angripa en icke statlig aktör etablerad på ett annat lands territorium. Frågan är ganska kontroversiell men fler och fler stater anser att rätten till anticipatoriskt självförsvar är befogad om värdlandet där en icke statlig aktör är etablerad inte samarbetar.⁷²

En stat har normalt sätt inget ansvar för handlingar som en icke statlig aktör gör utanför statens gränser men det finns situationer där en stat kan bli ansvarig under internationell rätt (Statsansvars regler). Det finns regler kring statsansvar som blir tillämpliga om staten ifråga aktivt har väglett eller kontrollerat aktioner gjorda av icke statliga aktörer (ILC artikel 8 and 11). ICJ:s ställningstagande i Nicaraguafallet, Tadicfallet och Tehran gisslanfallet fastställde dessa principer.⁷³

Paragraf 2.4 i FN stadgan (våldsförbudet) är bindande för alla stater och en stat är skyldig att rapportera till säkerhetsrådet när man tänker använda sig av sin rätt till självförsvar. Om detta inte sker mister staten rätten att åberopa självförsvar.

Artikel 51 i FN stadgan reglerar bara vissa aspekter kring självförsvarsrätten och sedvanerätten är här ett viktigt komplement⁷⁴.

Attackerna som skedde den 11 september 2001 förändrade många staters tolkning av begreppet ”armed attack” - väpnat angrepp som finns i artikel 51 i stadgan.

Före attackerna 2001 handlade väpnat angrepp om att en stat eller flera stater anföll en annan stat med militära medel men efter attackerna 2001 ansåg många stater att begreppet även skulle innefatta större terrorist attacker. Detta ställningstagande blev till en viss del ratificerat i säkerhetsrådets resolutioner 1368 och 1373, där det fastställdes att det finns en naturlig rätt till självförsvar samtidigt som säkerhetsrådet hänvisade till attackerna den 11 september 2001 som terroristattacker.

5.1 Internationell sedvanerätt

Internationell sedvanerätt är bindande för alla stater oavsett om de har ratificerat det traktat som innehåller regeln eller inte.

Traktaträtten däremot är bara bindande för de parter som skrivit på⁷⁵.

⁷¹ Hunter Miller, 1934, The Caroline case

⁷² Deeks S Ashley, 2011, supra note 602, s 487-88, se även s 546

⁷³ International Law Commission: <http://www.un.org/law/ilc/index.html>

⁷⁴ Se s 12-13 “Jus Cogens”

När stater agerar på ett likvärdigt sätt under en längre period i deras nationella och internationella relationer, så blir detta agerande accepterat som tillämplig lag av det internationella samfundet.

Internationell sedvanerätt är alla lagar (Skrivna som oskrivna), som upprätthåller den generellt vedertagna visionen av rättvisa.

Det finns en rätt till självförsvar i den internationella sedvanerätten men det fanns påståendet att den rätten försvann med FN stadgans inträde 1945 men dessa påståenden övergavs mer eller mindre efter ICJ:s avgörande i Nicaraguafallet⁷⁶.

Uttalande ifrån ICJ:

“There are a number of reasons for considering that, even if two norms belonging to two sources of international law appear identical in content, and even if the States in question are bound by these rules both on the level of treaty-law and on that of customary international law, these norms retain a separate existence ... It will therefore be clear that customary international law continues to exist and to apply, separately from international treaty law, even where the two categories of law have an identical content”.

Den internationella sedvanerätten är väldigt viktig som ett komplement till FN stadgan, dels för att stadgan inte tar upp alla scenario som kan inträffa och dels för att stater som inte skrivit på FN stadgan fortfarande är bundna av den internationella sedvanerätten.

En tredje vinkling och en väldigt viktig sådan är om den internationella sedvanerätten inte blev ersatt av FN stadgan så är även sedvanerätt ifrån tiden före 1945 användbar⁷⁷ om man hamnar i en gråzon.

5.2 Internationell sedvanerätt och opinio juris

En lag kan identifieras som en del av den internationella sedvanerätten med hjälp av två kriterier – *opinio juris* och statspraxis.

Opinio Juris är när en stat uttryckligen uttalar en åsikt att deras agerande är baserat på en legal grund. Det subjektiva kriteriet är att staten erkänner särskilda lagar och regler som legalt bindande för staten. Det objektiva kriteriet uppnås genom att agerandet som staten gör görs i enlighet med de förväntningar som finns ifrån internationell jurisprudens. Dessa kriterier yttrar sig genom staters officiella yttrande och agerande.

Enligt artikel 38 i Internationella domstolens stadgar⁷⁸, så är internationell sedvanerätt en av tre primära rättskällor vid sidan av konventioner och generella rättsfundament. Internationell sedvanerätt beskrivs i artikel 38 (b) som ”*evidence of a general practice accepted as law*” – bevis att det finns

---

⁷⁵ Wienkonventionen “Law of treaties”

http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf

⁷⁶ Case concerning the military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua vs. United States of America) paras 178-179, Tillgänglig här: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=367&code=nus&p1=3&p2=3&case=70&k=66&p3=5>

⁷⁷ Kearley, s 327

⁷⁸ ICJ Statute (Internationella domstolens stadgar):

http://www.icj-cij.org/documents/index.php?p1=4&p2=2&p3=0#CHAPTER_II

ett generellt agerande som accepteras som lag. Om en stat åberopar en särskild legal rätt som internationell sedvanerätt så är det viktigt att den rätten använts som statspraxis och att staten sett rätten som legal enligt internationella lagar.

Detta kallas *opinio juris* och kan manifesteras på många olika sätt. Manifestationerna kan vara uttalande ifrån statsrepresentanter, resolutioner ifrån Generalförsamlingen och ratifikationer av dokument. Även en stat som inte agerar beträffande en särskild lag eller rätt kan komma att kvalificeras som *opinio juris*⁷⁹.

En stat kan välja att agera eller inte agera men det viktiga är att staten ifråga gör samma ställningstagande under liknande omständigheter. Slutsatsen som baseras på uttalande ifrån internationella domstolen är att statspraxis måste vara allmän, med tiden och återkommande. Statspraxis som uppfyller dessa krav kan indikera på en förekomst av *opinio juris*⁸⁰. Internationella domstolen har också uttalat att en stat inte behöver agera konsekvent när det gäller den internationella sedvanerätten utan statens agerande behöver bara vara snarlikt.

Tolkningen av statspraxis när det gäller *opinio juris* är inte en enkel uppgift. Vissa stater anser att en förändrad statspraxis över en kortare period inte stödjer en utökad rätt till anticipatoriskt självförsvar⁸¹ medan andra stater är av den åsikten att det har existerat en rätt till anticipatoriskt självförsvar enligt den internationella sedvanerätt som fanns innan FN stadgan⁸².

Manifestationer gjorda av "the United Nations High-Level Panel on Threats, Challenges and Change" pekar på att denna rätt till anticipatoriskt självförsvar finns⁸³.

"The language of this article [article 51] is restrictive ... However, a threatened State, according to long established international law, can take military action as long as the threatened attack is imminent, no other means would deflect it and the action is proportionate. The problem arises where the threat in question is not imminent but still claimed to be real: for example the acquisition, with allegedly hostile intent, of nuclear weapons-making capability"

Denna manifestation ger vissa indikationer på *opinio juris* men man måste tolka den i ljuset av artikel 2(4) FN stadgan och det allmänna våldsförbudet.

---

⁷⁹ Dixon, 2007, s 32f

⁸⁰ Shaw, Malcolm N, 2003, s 72ff

⁸¹ Ibid, s 117f

⁸² Shaw, Malcolm N, 2003, s. 1025

⁸³ Report of the High-Level Panel on Threats, Challenges and Change, *A More Secure World: Our Shared Responsibility* (2004), UN Doc. A/59/565, s.54, s. 188.

5.3 Jus cogens

I den internationella rätten finns det ett koncept som på latin kallas "*jus cogens*" och detta koncept refererar till de lagar som man anser vara så tvingande att de inte ska gå att avtala bort.

Jus cogens status får bara de normer och lagar som har nått den högsta nivån och är klassade som fundamentala i den internationella rätten.

Enligt artikel 53 i Wienkonventionen⁸⁴ så är alla stater tvingade att följa de lagar som anses vara *jus cogens*. Till dem hör förbudet att med våld angripa en annan stat, slaveri, förbud mot folkmord, tortyr samt förbud mot att använda kemiska vapen⁸⁵.

Den generella idén med en *jus cogens* norm är att den är så viktig att den går före vid en intressekonflikt med andra normer.

Enligt 1969 års Wienkonvention så kan en lag som har en *jus cogens* karaktär bara bli modifierad av en likadan norm med samma karaktär och det finns en uttalad vilja att en *jus cogens* norm inte ska kunna bli ersatt av en lag baserad på ett traktat⁸⁶.

Ett traktat som gjorts i konflikt med en *jus cogens* norm har den effekten att traktatet är ogiltigt och ett traktat som hamnat i konflikt med en ny *jus cogens* norm ska upphöra att gälla så fort *jus cogens* normen anses blivit accepterad⁸⁷.

FN stadgans artikel 103 säger att en förpliktelse enligt FN stadgan har företräde framför alla andra förpliktelser men artikel 103 har ingen betydelse för *jus cogens*⁸⁸.

Det finns två olika ståndpunkter ibland juridiska experter när det gäller en utökad rätt till självförsvar och *jus cogens*:

- I. Vissa forskare menar att det finns en rätt till anticipatoriskt självförsvar och att denna rätt är en del av den sedvanerätt som fanns innan FN stadgan.
En del forskare anser även att anticipatoriskt självförsvar är en *jus cogens* norm och hänvisar ofta till uttalanden av Webster i Caroline fallet⁸⁹ och andra uttalande i samband med Kellogg-Briand pakten 1928⁹⁰.
- II. Den andra ståndpunkten är att våldsförbudet i artikel 2(4) FN stadgan också är en *jus cogens* norm och att en rätt till anticipatoriskt självförsvar skulle bryta mot denna norm. Vidare menar man att stats praxis och *opinio juris* ifrån 1945 till idag inte är tillräckligt för att ersätta en giltig *jus cogens* norm⁹¹.

---

⁸⁴ Vienna Convention on the Law of Treaties

⁸⁵ Dixon, 2007, s. 39f

⁸⁶ Shaw, Malcolm N, 2003, s. 117

⁸⁷ Ibid, s. 118

⁸⁸ Shaw, Malcolm N, s. 119

⁸⁹ Hunter Miller, 1934, "The Caroline Case"

⁹⁰ Shaw, Malcolm N, 2003, s. 422f

⁹¹ Ibid, s 117-119

Om rätten till anticipatoriskt självförsvar var en jus cogens norm innan FN stadgans tillkomst så uppstår det ingen konflikt med artikel 51 i stadgan⁹² men man får ett annat problem på grund av jus cogens regeln i 2(4). Man måste då väga våldsförbudet mot rätten till anticipatoriskt självförsvar. Bägge sidor menar att det finns skillnader mellan internationell sedvanerätt och FN stadgan men man säger samtidigt att det finns ett krav på nödvändighet och proportionalitet i båda trots att man inte kan hitta några sådana referenser i stadgan. I de fall där ICJ uttalat sig kring självförsvar så har ICJ fastställt att en stats rätt till anticipatoriskt självförsvar beror på nödvändighet och proportionalitet⁹³.

---

⁹² Kearley, 1999, s 327

⁹³ Gardam, 2004, s 155, see also Oil Platforms case

6 Nödvändigt och proportionellt

Nödvändighet och proportionalitet är de två huvudprinciperna kring den internationella självförsvarsrätten. I Nicaragua fallet⁹⁴ fastställde ICJ att våldsanvändandet måste vara proportionellt i förhållande till en attack och vara nödvändigt som en motåtgärd. Nicaragua fallet och andra liknande händelser efteråt tillsammans med uttalanden ifrån FN:s generalförsamling har utkristalliserat de grundläggande krav som en stat måste uppfylla om användandet av våld som en defensiv åtgärd skall ha någon som helst legitimitet.

Det finns fyra grundläggande krav som måste vara uppfyllda för att anticipatoriskt självförsvar ska vara legitimt⁹⁵.

- I. Användandet av våld i självförsvar måste stå i relation till tiden för attacken.
- II. Användandet av våld måste vara nödvändigt.
- III. Agerandet som den försvarande staten gör måste vara proportionellt till attacken.
- IV. Våldsanvändningen får bara ske till dess att FN:s säkerhetsråd tagit ställning och vidtagit åtgärder.

Meningen med dessa krav är att minska staters användning av våld och på så sätt upprätthålla syftet med Förenta Nationerna. Det finns inget i FN stadgan kring begreppen nödvändigt eller proportionellt men dessa principer är centrala när det gäller staters rätt till självförsvar och den internationella sedvanerätten.

Avgöranden gjorda av ICJ har verifierat principernas betydelse när det gäller domstolsavgöranden kring självförsvarets legitimitet⁹⁶.

---

⁹⁴ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua*, (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment of 27 June, ICJ Reports 1986

⁹⁵ Gray, 1988, Use of force, s. 105, se även Dinstein, 2005, War, s. 183

⁹⁶ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua*, (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment of 27 June, ICJ Reports 1986 para 176, se även *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, 1996 I.C.J. Reports, s. 226, para 41, Advisory Opinion of July 8, 1996.

6.1 Nödvändighetsprincipen

Enligt Caroline fallet och uttalanden gjorda av Daniel Webster kring staters rätt till självförsvar⁹⁷, så beror begreppet nödvändigt på det överhängande hotet.

Kravet för att en stat ska kunna åberopa självförsvar⁹⁸ är att det är nödvändigt att använda våld för att avvärja ett hot och att hotet är överhängande, men sedan attacken 11 september 2001 så har stater som USA och Storbritannien velat tolka begreppet ”imminent” bredare:

"George, the question of imminence isn't whether or not someone will strike tomorrow, it's whether you believe you're in a stronger position today to deal with the threat or whether you're going to be in a stronger position tomorrow," replies Rice. "It was the president's assessment that the situation in Iraq was getting worse from our point of view."

US Secretary of State Condoleezza Rice (Interview in ABC morning show, April 2007)

Med en bredare tolkning av begreppet ”imminent” så skulle tidsaspekterna kunna skifta ifrån timmar till dagar och kanske även kunna röra sig om veckor och månader före en attack. Detta skulle i slutändan kunna leda till att kriteriet nödvändighet inte uppnåddes och att staten som åberopade självförsvar (med en bredare tolkning av begreppet ”imminent”) i realiteten blir den attackerande parten.

Det anticipatoriska självförsvaret har då utvecklats till en attack och bristen på nödvändighet gör det svårt att legitimt kunna åberopa självförsvar.

6.2 Proportionalitetsprincipen

När nödvändighetsbedömningen är gjord av den stat som blivit attackerad är det upp till den staten att bedöma hur mycket våld som behövs för att uppfylla kraven för proportionalitet. Proportionalitetsprincipen och kraven för att fylla den måste ses som en kontrollmekanism.

Huvudregeln är att proportionalitetsprincipen träder ikraft oavsett om staten som attackerats har en rätt att använda våld i självförsvar eller inte⁹⁹.

ICJ och doktrin har kommit fram till en slutsats – användandet av våld i självförsvar måste stå i proportion till attacken för att nå upp till kraven för legalitet¹⁰⁰.

---

⁹⁷ Hunter Miller, 1934, ”The Caroline Case”

⁹⁸ Dinstein, 2005, s 178 ff.

⁹⁹ Gardam, 2004, s 155

¹⁰⁰ Ibid

6.3 Domstolstolkning av självförsvarsrätten

Att bedöma nödvändighet och proportionalitet är inte lätt och vem är det som ska göra den bedömningen? Den logiska vägen är att den stat som anser sig vara offer för en attack, pågående eller på väg, borde göra bedömningen och ta de nödvändiga åtgärder som krävs.

En stat ska inte behöva få tillstånd innan man reagerar på ett hot och att hävda motsatsen skulle vara som att gå emot själva grundidén med självförsvar¹⁰¹.

I fallet med oljeplattformarna (the Oil Platforms case) argumenterade USA att ICJ skulle lägga vikt på den hotbild USA framfört när man skulle bedöma nödvändighet och proportionalitet på USA:s attack på de tre Iranska oljeplattformarna. USA menade att en stat borde få ha vissa marginaler när det gällde bedömningen av statens handlande, och att man skulle göra en avvägning hur staten ifråga tolkade situationen vid just den tidpunkten.

ICJ avfärdade den här tolkningen och menade att en domstolstolkning måste vara strikt och objektiv (Stöds av doktrin). Om domstolen skulle erkänna staters egna tolkningar så skulle bedömningen av nödvändighet förlora sin objektivitet. Med oljeplattform fallet, fastställde ICJ att nödvändighetsbedömningen måste ske på en strikt objektiv grund¹⁰². ICJ har inte gjort någon djupare bedömning kring proportionalitetsprincipen och staten som åberopar självförsvar tar en risk om motåtgärderna mot attacken inte är proportionella. I slutändan så kan det leda till att motåtgärderna bedöms som illegala och staten ifråga kan bli skadeståndsskyldig.

---

¹⁰¹ Oil Platforms case, paragraf. 73

¹⁰² Ibid

7 Statspraxis och tolkning

Statspraxis förändras vanligtvis långsamt och det brukar ta lång tid att etablera ny internationell sedvanerätt. Statspraxis är regler som uppstått genom ett konsekvent handlande av en stat och denna stat agerar med övertygelsen att lagen ifråga förutsätter att staten måste agera på ett visst sätt.

Internationell sedvanerätt kan förändras men det brukar ta tid och detta beror på tre principer.

- I. Staten måste agera på likvärdigt sätt i liknande situationer över en längre tidperiod där tidsperioden är en tolkningsfråga.
- II. Agerandet måste ske i ljuset av *opinio juris* (man känner en förpliktelse).
- III. Ett signifikant antal stater måste agera på liknande sätt i samma situation.

En viktig sak med internationell sedvanerätt är att det finns en viss form av konsensus mellan stater och detta gör att stater agerar likvärdigt på ett globalt plan samtidigt som det framvisar en känsla av förpliktelse hos staterna.

Ny sedvanerätt tar tid att etablera men efter attackerna den 11 september 2001 så ville stater som USA och Storbritannien få tillstånd en snabb förändring i den internationella sedvanerätten när det gällde en stats rätt till självförsvar. Deras mål var att få internationellt stöd att tolka art 51 i FN stadgan bredare så att man fick legitimitet för anticipatoriskt självförsvar mot icke statliga aktörer.

7.1 Afghanistan (Enduring Freedom) 2001

När före detta Sovjetunionen drog sig tillbaka ifrån Afghanistan 1996, övertog Talibanerna styret. Talibanerna tolkar koranen väldigt strikt, så till den grad att man förbjöd musik, television och man använde sig ofta av väldigt stränga straff vid överträdelser. Talibanerna skapade 1996 en allians med Al Qaida och dessa flyttade i sin tur en stor del av sin terrororganisation till Afghanistan. Fram till 2001 var Al Qaida soldater en vanlig syn i den talibanernas reguljära armé¹⁰³.

USA:s regering hävdade den 20 september 2001 att det var Osama Bin Laden och hans organisation Al Qaida som låg bakom attackerna den 11 september 2001. Afghanistans talibanregering fick ett ultimatum ifrån USA

¹⁰³ THE 9/11 COMMISSION REPORT, 2004, AL QAEDA AIMS AT THE AMERICAN HOMELAND, http://www.9-11commission.gov/report/911Report_Ch5.pdf

som innehöll fem punkter¹⁰⁴. Talibanerna avvisade USA:s krav och de allierade med USA och Storbritannien i spetsen började förbereda sig för krig mot talibanerna i Afghanistan.

Den militära operationen Enduring Freedom startade den 7 oktober 2001 och USA med flera rättfärdigade operationen som ett legalt agerande i självförsvaret¹⁰⁵. Tidigare militära aktioner mot terroristmål hade varit väldigt små medan den här operationen - Enduring Freedom var mer komplex och betydligt mer omfattande med många inblandade stater (USA, Storbritannien, Australien, Canada, Danmark och Norge etc.).

Nitton av Natos medlemsstater deklarerade att attackerna den 11 september var en väpnad attack som definieras i artikel V i North Atlantic Treaty¹⁰⁶. Trettiofyra OAS medlemsstater deklarerade också attackerna som väpnade attacker och tjugotvå av dessa ansåg att Operation Enduring Freedom var en legitim handling i självförsvaret. Europeiska Unionen, Ryssland, Moldavien och Ukraina erkände också legitimiteten i påståendet att aktionen gjordes i självförsvaret¹⁰⁷. Australien åberopade artikel IV i ANZUS traktaten¹⁰⁸ och allting sammantaget visar att mer än sextio nationer var av den åsikten att Operation Enduring Freedom hade internationell legitimitet.

Några dagar efter att USA och Storbritannien inlett anfallen i Afghanistan sammanträdde även representanter för 56 muslimska stater i Qatar. Dessa deklarerade att man inte hade några invändningar mot de militära insatsernas legalitet.¹⁰⁹

7.2 Irak (Iraqi Freedom) 2003

Efter Gulfkriget 1991 antog FN:s säkerhetsråd resolution 687, denna resolution gav Irak i uppdrag att stoppa sina militära program (kemiska, biologiska, nukleära m.fl.) och att dessa vapen skulle förstöras under FN:s överseende. Mycket blev gjort men vissa viktiga frågor hade inte blivit lösta när FN:s inspektörer lämnade Irak 1998.

USA och Storbritannien började bomba strategiska mål inne i Irak och införde flygförbudszoner i ett försök att tvinga Saddam Hussein att rätta sig efter FN mandatet.

Vid ungefär samma tidpunkt publicerade amerikanska kongressen med president Bill Clinton en resolution som krävde ett regimskifte i Irak¹¹⁰.

---

¹⁰⁴ George W Bush, 2001, President Bushs tal till kongressen, <http://archives.cnn.com/2001/US/09/20/gen.bush.transcript/>

¹⁰⁵ Den 7 oktober 2001, dagen operationen startade, åberopade USA operationens legalitet i ett brev till FN:s säkerhetsråd, se brev daterat den 7 oktober 2001 ifrån USA:s representant i FN till FN:s säkerhetsråd. (UN Doc. S/2001/946)

¹⁰⁶ Den 12 september 2001 deklarerade NATO: ”om attacken har sitt ursprung utanför USA så ser vi detta som en akt som innefattas av artikel 5 i Washington traktaten”.

Uttalandet tillgängligt här: <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-124e.htm>

¹⁰⁷ Europeiska Unionen, 21 september 2001 (supra previous note) http://europa.eu/european-council/index_en.htm

¹⁰⁸ A. Martyn, 2002, The Right of Self-Defence under International Law - the Response to the Terrorist Attacks of September 11, 1 January 2002, s 2, <http://www.aph.gov.au/library/pubs/CIB/2001-02/02cib08.pdf>

¹⁰⁹ Bring, 2001, s 164

¹¹⁰ Public Law 105-338, 105th Congress - IRAQ LIBERATION ACT OF 1998, 22 USC 2151 note. (Nerladdad i från findlaw.com)

Iraks avvapning nådde en kritisk punkt 2002-2003, när President Bush krävde Iraks fulla medgörlighet med FN:s resolutioner.

I gryningen klockan 5:34, Bagdad tid, 20 Mars 2003 (9:34 p.m., March 19 EST) startade den militära invasionen av Irak. Operation som hade namnet Iraqi Freedom involverade cirka 40 nationer (Coalition of the willing) och dessa medverkade med trupper, materiell, säkerhet och andra viktiga tjänster.

I oktober 2002 röstade USA:s senat fram en resolution som bemyndigade användandet av amerikanska militära styrkor mot Irak.

Resolutionen var baserad på den amerikanska konstitutionen och genom en omröstning i USA:s kongress gav resolutionen presidenten en möjlighet att bekämpa anti-amerikansk terrorism.

Med grundidéerna ifrån Iraqi Liberation Act ifrån 1998¹¹¹, var huvudmålet med resolutionen att få bort Saddam Hussein ifrån makten och främja en ny demokratisk regering. Resolutionen främjade de åtgärder President George W. Bush tagit men våld fick bara användas enligt resolutioner ifrån FN:s säkerhetsråd och man skulle på ett bestämt sätt sätta press på Irak att följa alla relevanta FN resolutioner ifrån FN:s säkerhetsråd.

Resolutionen bemyndigade President Bush att använda USA:s väpnade styrkor om det var nödvändigt för att skydda USA och för att genomdriva FN:s säkerhetsråds resolutioner rörande Irak¹¹².

Grunden för att legalt använda militära medel var res. 678, res. 687 och resolution 1441.

Detta handlande har blivit kritiserat eftersom den enda resolutionen av de tre som bemyndigar våld är resolution 678 och denna resolution antogs innan det första Gulfkriget. Trots försöken av USA att legalisera användandet av våld med dessa resolutioner så menar experter på Internationell lag att det aktuella försvaret ifrån USA:s sida var baserat på Internationell sedvanerätt- ”*Jus non scriptum, lex non scripta*” och principerna runt anticipatoriskt självförsvar. I ett dokument ifrån USA:s regering (National Security Strategy of the United States of America) ser man detta tydligt¹¹³:

”The United States has long maintained the option of preemptive actions to counter a sufficient threat to our national security. The greater the threat, the greater is the risk of inaction - and the more compelling the case for taking anticipatory action to defend ourselves, even if uncertainty remains as to the time and place of the enemy’s attack. To forestall or prevent such hostile acts by our adversaries, the United States will, if necessary, act preemptively.”

Som ett komplement så blir detta ännu tydligare i ett tal ifrån president Bush till nationen 2003¹¹⁴:

“Some have said that we must not act until the threat is imminent. Since when have terrorists and tyrants announced their intentions, politely putting us on notice before they strike? If this threat is permitted to fully and suddenly emerge, all actions, all words, and

¹¹¹ Public Law 105-338, 105th Congress - IRAQ LIBERATION ACT OF 1998, 22 USC 2151 note. (Nerladdad i från findlaw.com)

¹¹² October 2, 2002 , Joint Resolution to Authorize the Use of United States Armed Forces Against Iraq, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021002-2.html>

¹¹³ *The National Security Strategy of the United States of America* (2002), s 15. Tillgänglig här: <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.pdf>

¹¹⁴ Gray, 2008, s 177f

all recriminations would come too late. Trusting in the sanity and restraint of Saddam Hussein is not a strategy and not an option”.

Den officiella policyn känd som “Bush doktrinen” var att USA inte skulle göra någon som helst åtskillnad mellan terrorister och de stater som stödjer och härbärgerar dessa. En ny typ av världskrig hade tagit sin början där man inte bara ville förhindra terroristaktiviteter utan även erövra och rekonstruera en del av de terroristvänliga stater som enligt USA tillhör den onda sidan.¹¹⁵

---

¹¹⁵ U.S. President George W. Bush, White House, “State of the Union Address,” January 29, 2002. (Nerladdad 2008-10-14) ifrån: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>

8 Självförsvarsrätten enligt ICJ

Den grundläggande rätten till självförsvar har etablerats genom ett antal domstolsavgöranden och ICJ har fastställt en del grundläggande principer.

Artikel 38(1) i ICJ stadgar refererar till generella rättsprinciper men 38 (1) är oklar och kontroversiell:

ICJ Article 38(1)¹¹⁶

1. The Court, whose function is to decide in accordance with international law such disputes as are submitted to it, shall apply:
a. international conventions, whether general or particular, establishing rules expressly recognized by the contesting states;
b. international custom, as evidence of a general practice accepted as law
c. the general principles of law recognized by civilized nations
d. subject to the provisions of Article 59, judicial decisions and the teachings of the most highly qualified publicists of the various nations, as subsidiary means for the determination of rules of law.

Man konstaterar snabbt vilka rättskällor som den internationella domstolen arbetar med nämligen:

- I. internationella överenskommelser (a)
- II. internationell sedvanerätt (b)
- III. allmänna rättsgrundsatser (c)

Formellt sett är den internationella domstolens stadga bara tillämplig i de fall domstolen ska lösa en tvist mellan två eller flera tvistande stater men den allmänna uppfattningen i folkrättslitteraturen är att de rättskällor som finns i artikel 38 § 1 i domstolsstadgan också är de rättskällor som ska tillämpas av stater rent generellt.¹¹⁷

Men, trots alla kontroverser runt artikel 38(1) i ICJ:s stadgar så är den en erkänd källa inom den internationella rätten¹¹⁸.

---

¹¹⁶ STATUTE OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE (<http://www.icj-cij.org>)

¹¹⁷ Linderfalk, 2006, s. 24

¹¹⁸ Nuclear Tests Cases (Australia v France; New Zealand v France) [1974] ICJ Reports 253 at 268

8.1 Nicaragua fallet

1981 gav USA Nicaragua ekonomiskt stöd men detta stöd drogs in när man upptäckte att Nicaragua gav gerillagrupper i El Salvador vapen.

El Salvador menade att man var under en väpnad attack ifrån Nicaragua och man frågade USA om hjälp. Man menade att USA kunde använda rätten till självförsvar för att hjälpa El Salvador.

Mellan åren 1981-1982 tränade USA en speciell militär styrka (Contras) som skulle operera i gränsområdet mellan Nicaragua och de USA stödda staterna Costa Rica och Honduras.

Nicaragua menade att USA var ansvariga för Contras och man menade vidare att USA brutit mot förpliktelser i de stadgar och traktat man haft med Nicaragua.

USA försvarade det militära stödet till Contras med att åberopa rätten till kollektivt självförsvar - Artikel 51 i FN stadgan¹¹⁹.

ICJ bekräftade i Nicaragua fallet att förbudet i FN stadgans artikel 2(4) är internationell sedvanerätt och att rätten till självförsvar är en naturlig del i både den internationella sedvanerätten och i FN stadgan med ett undantag, artikel 2(4) i FN stadgan¹²⁰.

Rätten till självförsvar är en naturlig rätt för stater vid ett väpnat angrepp och denna rätt innefattar både kollektivt och individuellt självförsvar. Domstolen diskuterade också nödvändigheten med att differentiera typen av väpnade angrepp eftersom skillnaderna kan vara stora.

UN-GA resolution 3314¹²¹ refererar till mindre allvarliga attacker och att så många stater skrivit under resolutionen pekar på *opinio juris* och internationell sedvanerätt.

ICJ stipulerade att formen på ett väpnat angrepp kan variera ifrån väldigt stora gränsöverskridande attacker med reguljära arméer till väldigt små attacker utförda av inofficiella väpnade grupper.

Huruvida motåtgärderna som görs i självförsvar är legitima eller inte beror på de principer som omger nödvändighet och proportionalitet

Domstolen fastslog att USA:s motåtgärder var tagna flera månader efter det väpnade angreppet mot El Salvador och att oppositionens styrkor helt slagits tillbaka i januari 1981.

ICJ fastställde att man inte kan åberopa självförsvar om det har förflutit lång tid mellan det aktuella angreppet och agerandet i självförsvar.

Nicaraguas stöd med militärt material till gerillan i El Salvador var inte tillräckligt för att uppnå tidsgränsen¹²².

---

¹¹⁹ Nuclear Tests Cases (Australia v France; New Zealand v France) [1974] ICJ Reports 253 at 268

¹²⁰ Case concerning the military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua vs. United States of America) paragraf 187-20, Tillgänglig här:

<http://www.icj-cij.org/doCKET/index.php?sum=367&code=nus&p1=3&p2=3&case=70&k=66&p3=5>

¹²¹ UN Doc. A/RES/29/3314 (XXIX), 14 December 1974. *Resolution on the Definition of Aggression*.

<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/739/16/IMG/NR073916.pdf?OpenElement>

¹²² Case concerning the military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua vs. United States of America) paragraf 187-20, Tillgänglig här:

<http://www.icj-cij.org/doCKET/index.php?sum=367&code=nus&p1=3&p2=3&case=70&k=66&p3=5>

Sammanfattningsvis så fann domstolen att USA hade brutit mot principen att förhindra ett överhängande hot och man hade även brutit när det gällde användandet av våld eftersom man hade understött Contras så till den grad att de i sin tur blev till ett hot.

8.1.1 Domstolens avgörande

Domstolen fann att USA brutit mot några av sina internationella åtaganden¹²³:

- I. Att inte använda våld mot en annan stat
- II. Att inte blanda sig i andra staters affärer
- III. Att inte bryta mot statsuveräniteten
- IV. Att inte störa handeln till sjöss
- V. Brutit mot sina åtaganden i Artikel XIX i ett traktat mellan USA och Nicaragua (Vänskap, handel och navigation) underskrivet av parterna i Managua 21 januari 1956.

Domstolen fann också att:

1. Sedvanerätt kan vara en källa vid internationella dispyter. Den är fristående ifrån traktaträtt och konventionell rätt så sedvanerätten måste användas även om staterna är part i en traktat.
2. Domstolen vidhöll att det inte längre är okej att avgöra dispyter med våld och att detta är en sedvanerättslig norm.
3. Våld kan användas legalt på tre sätt¹²⁴:
  - I. Självförsvar
  - II. Tvångsåtgärder under kap 7 I FN stadgan
  - III. Nödvändigt och proportionellt

---

¹²³ Case concerning the military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua vs. United States of America) paras 187-20, Tillgänglig här:

<http://www.icj-cij.org/doCKET/index.php?sum=367&code=nus&p1=3&p2=3&case=70&k=66&p3=5>

¹²⁴ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua*, (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment of 27 June, ICJ Reports 1986

8.1.2 När anses en stat utöva kontroll?

Nyckelkriteriet för att kunna hålla en stat ansvarig för icke-statliga aktörers handlingar är att staten utövar kontroll över den individ eller grupp av individer som begår brottet. Vilka handlingar eller vad för assistans från statens sida kan anses uppgå till kontroll? Räcker det med att generellt sett ha övergripande kontroll över gruppen eller måste staten ha effektiv kontroll över varje specifik handling som genomförs? Folkrätten erbjuder dessvärre inget tydligt svar på denna fråga utan en stats ansvar måste än så länge fastställas från fall till fall.

8.1.3 "Due diligence"

Stater kan även hållas ansvariga för att de misslyckats att vidta nödvändiga åtgärder att se till att inga brott mot den internationella rätten sker och att de som begår brott mot denna straffas. På engelska kallas denna skyldighet "due diligence".

Om en stat kände till, eller borde ha känt till, att det fanns en risk för att ett brott mot internationell rätt skulle komma att begås under dess jurisdiktion och staten inte gjorde allt för att förhindra brottet – kan den staten anses ha brutit i sitt ansvar. Om en stat och ett företag har en så nära relation att det privata företagets olagliga handlande kan anses ha samtycke från staten, eller när en stat "vänder ryggen till" när individer begår olagliga handlingar, kan staten med största sannolikhet hållas ansvarig. Principen om "due diligence" gäller dock även när de privata aktörerna agerar helt självständigt.

FN:s formaliserade riktlinjer för mänskliga rättigheter Due Diligence kom 21 mars 2011 när man godkände Ruggie:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.¹²⁵ Ansvaret att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att brott inte begås kan anses falla under skyldigheterna i artikel 1 i Genève-konventionen ifrån 12 augusti 1949 angående skydd för civilpersoner under krigstid (IV) att "iakttaga denna konvention och sörja för att den iakttages".

En ockupationsmakt har ett visst ansvar och är till exempel skyldig att förhindra brott mot internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter även om det begås av en tredje part.¹²⁶

---

¹²⁵ Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie, 2011, (Nerladdad här) <http://www.business-humanrights.org/media/documents/ruggie/ruggie-guiding-principles-21-mar-2011.pdf>

¹²⁶ Apart from the ICJ case law (*Corfu Channel Case (United Kingdom v. Albania)*, ICJ Reports 1949, *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (United States v. Iran)*, ICJ Reports 1980), Due diligence principen är nu erkänd både när det gäller tillämpning och rättsvetenskap vid internationella och regionala organ för mänskliga rättigheter.

8.2 Murbygget i Israel

Tankarna på att skapa en fysisk barriär mellan israeler och palestinier framfördes för första gången 1992 av den dåvarande israeliske premiärministern Yitzak Rabin efter att en medlem ur Hamas mördat en 15årig israelisk flicka. Rabin sa att israel måste få ut Gaza ifrån Tel Aviv för att vi ska kunna minska friktionen mellan folken.¹²⁷

Efter upploppen i Gaza i oktober 1994 meddelade Rabin att man borde separera folken genom att ha klara gränser och den första sektionen av muren började byggas kort efter hans uttalande.¹²⁸ Efter en större terroristattack nära staden Netanya redogjorde Yitzak Rabin mer specifikt för sina mål. Han menade att man måste separera folken men att detta inte kan fungera om man följer statsgränserna som fanns innan 1967.

1995 etablerades ”Shahal kommissionen” av Yitzak Rabin för att diskutera implementeringen av barriären mellan Israeler och Palestinier. Efter ett palestinskt våldsutbrott 2002 började Israel bygga en barriär som skulle separera större delen av västbanken ifrån områden inne i Israel. Israels högsta domstol refererade till händelser som skett innan och all historia som lett fram till byggandet av barriären. Domstolen menade vidare att Israel försökt skydda sina medborgare med alla möjliga medel men att detta inte har stoppat attackerna mot Israeliska medborgare och att detta ligger till grund för murbygget.

Den Israeliska Västbanksbarriären är en separationsbarriär som konstrueras i och runt Västbanken (Område vid Israel som styrs till en begränsad del av Palestina där huvuddelen av befolkningen är Palestinier). Israel har etablerat omkring 150 judiska bosättningar på Västbanken som många anser är ockuperat av Israel och detta strider mot Fjärde Genevèkonventionen Artikel 49 som förbjuder en ockupationsmakt att flytta den egna befolkningen till ockuperat område¹²⁹.

När barriären är färdig kommer den att vara 760km lång, 8meter hög med en ca 60 meter bred förbudszon¹³⁰

Förespråkare för barriären menar att den är viktig för att skydda Israeliska medborgare ifrån palestinska terrorister och man menar att barriären har varit effektiv i att förhindra attacker.¹³¹

Motståndarna menar att barriärens placering avviker ifrån den ”Gröna gränsen” (refererar till överenskommelsen om vapenstillestånd mellan Israel, Egypten, Jordanien, Libanon och Syrien 1949). Man menar att delar av barriären är placerad på ockuperat territorium ifrån 6 dagars kriget 1967 och menar vidare att barriären är ett sätt för Israel att annektera Palestinsk mark och att israel använder medborgarnas säkerhet som täckmantel.¹³²

---

¹²⁷ Makovsky, David (March/April 2004). "How to Build a Fence". *Foreign Affairs* 83 (2): 50–64. doi: 10.2307/20033902. ISSN 0015-7120.

¹²⁸ Ibid

¹²⁹ OHCHR - <http://www2.ohchr.org/english/law/civilianpersons.htm>

¹³⁰ B”T selem, 2012 – Israeliska informationscentret för mänskliga rättigheter i de ockuperade områdena: http://www.btselem.org/separation_barrier/statistics

¹³¹ Israel diplomatic network:

<http://securityfence.mfa.gov.il/mfm/web/main/missionhome.asp?MissionID=45187> (Nerladdat 2007-10-03)

¹³² B”T selem, 2012: http://www.btselem.org/publications/summaries/200512_under_the_guise_of_security

En FN resolution ifrån oktober 2003 deklarerade att muren var illegal på de ställen där den avviker ifrån den gröna linjen. USA lade in sitt veto mot resolutionen i säkerhetsrådet.¹³³

I december 2003 antog FN:s generalförsamling resolution ES-10/14 under en så kallad "emergency special session."¹³⁴ Resolutionen inkluderade en fråga till ICJ att domstolen skulle ge sina åsikter i denna fråga:

*"What are the legal consequences arising from the construction of the wall being built by Israel, the occupying Power, in the Occupied Palestinian Territory, including in and around East Jerusalem, as described in the report of the Secretary-General, considering the rules and principles of international law, including the Fourth Geneva Convention of 1949, and relevant Security Council and General Assembly resolutions?"*¹³⁵

Domstolens slutsats var att muren bryter mot internationell lag.¹³⁶

Under 2004 antog FN ett antal resolutioner och ICJ la fram ett rådgivande yttrande där man menade att muren skulle tas bort, araber bosatta i området skulle bli kompenserade för skador och att andra stater skulle sätta press på Israel att följa de regler som finns i den fjärde Genève konventionen.

Domstolen menade att både muren och det regelverk som hörde till var illegalt samt att detta var påtvingat på de Palestinska invånarna. Man menade vidare att en ockuperande makt inte kan yrka att laglydiga invånare på det ockuperade området utgör ett "yttre" hot enligt artikel 51 i FN stadgan. Domstolen förtydligade också begreppet "nödvändighet" och menade att det kan vara en omständighet som man kan yrka på under väldigt begränsade former men att artikel 25 "UN Declaration on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts" förhindrar ett försvar baserat på nödvändighet om staten ifråga själv medverkat till att nödvändigheten uppkommit.

ICJ ansåg att Israel stör Palestiniernas rätt till självbestämmande när man förstör hus, bygger enklaver och sätter upp restriktioner kring vattenförbrukning, mat, utbildning, arbete och sjukvård. Domstolen menar vidare att Israel bryter mot sina åtaganden under internationell lag och att alla Israeliska bosättningar på palestinsk mark bryter mot Fjärde Genève konventionens artikel 49, paragraf 6.¹³⁷

Säkerhetsrådets resolution 1544 (2004) upprepar kraven på Israels skyldigheter som ockuperande stat enligt fjärde Genève konventionen och påkallar Israel att lösa landets säkerhetsbehov inom ramarna för internationell lag.¹³⁸ Israel har lämnat in ett 246 sidor skriftligt dokument till ICJ som innehåller Staten Israels ståndpunkter kring jurisdiktion och anständighet i palestinafrågan.¹³⁹

¹³³ ^ "U.S. vetoes U.N. resolution on Israeli wall". St. Petersburg Times. October 15, 2003.

¹³⁴ "ES-10/14. Illegal Israeli actions in Occupied East Jerusalem and the rest of the Occupied Palestinian Territory". United Nations. 2003-12-12.

¹³⁵ Ibid

¹³⁶ [Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory](#), International Court of Justice Advisory Opinion, July 9, 2004.

¹³⁷ [Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory](#), International Court of Justice Advisory Opinion, July 9, 2004., paragraphs 120-137 and 163

¹³⁸ Säkerhetsrådet, resolution 1544, 2004, [http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/357/21/PDF/N0435721.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/357/21/PDF/N0435721.pdf?OpenElement](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/357/21/PDF/N0435721.pdf?OpenElement)

¹³⁹ [Written Statement of the Government of Israel on Jurisdiction and Propriety](#)

Efter Israels framgångar med att förhindra terroristattacker inne i Israel och efter ett avtal med PNA 2007 (Palestinska myndigheten) där över 200 av Israel eftersökta militanter lade ner sina vapen och anslöt sig till PNA så har man inte hört något kring barriärbygget.

8.3 Uganda - Kongo

Den 23 juni 1999 lämnade den demokratiska republiken Kongo (DRC) in en ansökan till ICJ att lösa en dispyt med republiken Uganda. DRC menade att Uganda brutit mot FN stadgan och Afrikanska gemenskapens stadga genom att göra väpnade attacker inne på DRC:s territorium.¹⁴⁰

Domstolsförhandlingarna behandlade Ugandas inblandning i inbördeskriget och flerstatskonflikten i DRC mellan 1998 och 2003. DRC menade att de militära aktioner Ugandas styrkor inledde den 28 juli 1998 (DRC:s president Kabila ville att alla utländska styrkor skulle lämna DRC men Uganda vägrade dra tillbaka sina styrkor) utgjorde en överträdelse *inter alia* mot DRC:s suveränitet och territoriella integritet men även en överträdelse mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt¹⁴¹

DRC begärde att domstolen skulle döma till DRC:s fördel och tillkänna att Uganda var skyldigt till aggressionshandlingar enligt FN stadgan, överträtt principerna kring icke-inblandning, suveränitet och territoriell integritet samt gjort en mängd överträdelser mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Slutligen ville DRC att domstolen skulle beordra ett slut på fientligheterna, ett fullständigt tillbakadragande av Ugandas väpnade styrkor ifrån DRC:s territorium och skadestånd. Fallet som berör väpnade aktiviteter på DRC:s territorium är ett av fyra fall som inletts av DRC i ICJ sedan 1999 som en respons på påstådda överträdelser gjorda av de stater som varit delaktiga i den Kongolesiska konflikten. Detta mönster med flera domstolsprocesser runt en konflikt är en direkt konsekvens relaterad till komplexiteten och det breda spektrum av aktörer involverade i den utdragna väpnade konflikten som präglat Kongo sedan 1994.

Domstolen beordrade bägge parter att stoppa alla militära aktioner för att inte förvärpa situationen, vidta alla åtgärder för att följa de förpliktelser man har enligt internationella lagar, respektera mänskliga rättigheter samt internationell och nationell humanitär rätt.

16 juni 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1304 där man påkallar alla parter att avbryta fientligheterna på DRC:s territorium och kräver att Uganda, Rwanda, Kongolesiska oppositionen och andra väpnade grupper genast drag sig tillbaka ifrån Kisangani (Område i DRC).¹⁴²

---

¹⁴⁰ *Case Concerning the Armed Activities on the Territory of Congo* (the Democratic Republic of Congo v. Uganda), available at <http://www.icj-cij.org/docket/files/126/10435.pdf>.

¹⁴¹ P. McGuinness, 2005, <http://lawofnations.blogspot.com/2005/12/icj-orders-uganda-to-pay-damages-to.html>

¹⁴² Säkerhetsrådet, resolution 1304, 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/country...RESOLUTION.COD...3b00f14e10.0.html>

ICJ fastslog i en dom den 19:e december 2005 att suveränitetsprincipen fortfarande gäller och att Uganda hade brutit mot principen i art 2(4) om non-intervention, icke våldsprincipen och man menade vidare att man även brutit mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt när man gjort militära operationer i DRC mellan åren 1998-2003.

Ugandas argument kring självförsvar fick avslag och ICJ ansåg att Uganda skulle betala skadestånd till DRC:

“(p. 57) The Court considers that the obligations arising under the principles of non-use of force and non-intervention were violated by Uganda even if the objectives of Uganda were not to overthrow President Kabila, and were directed to securing towns and airports for reason of its perceived security needs, and in support of the parallel activity of those engaged in civil war.”

ICJ menade att Uganda brutit mot DRC:s suveränitet på flera sätt. Man hade invaderat landet, ockuperat områden, gett militär och finansiell hjälp till kongolesiska rebeller, plundrat östra delen på råvaror som guld, silver och diamanter. Vidare hade man brutit mot mänskliga rättigheter genom att använda tortyr, dödat människor men även för att man tränat barnsoldater. Allting hade skett mellan åren 1998 och 2002.¹⁴³

Domstolen ansåg även att DRC skulle betala skadestånd till Uganda för att man brutit mot Wienkonventionen kring diplomatiska relationer när man anfällt Ugandas ambassad och dess personal i Kinshasa

8.3.1 Suveränitetsprincipen urholkas

Suveränitetsprincipen är grundfundamentet i det internationella rättssystemet och ur denna princip har rättigheter och skyldigheter som nonintervention, diplomatisk immunitet och jämlikhet mellan stater trätt fram. Suveränitetens införlivande med statssystemen kan man härleda ända bak till freden i Westfahlen 1648 och dessa principer kan man se i olika former i FN stadgan.

Under senare delen av 1900 talet började länders rätt till suveränitet urholkas mer och mer eftersom nya internationella rättsdoktriner gradvis trätt fram där enskilda stater (Utan sanktioner ifrån FN) fått en rätt att kunna åtala andra staters före detta statschefer för krigsbrott, folkmord och brott mot mänskligheten.¹⁴⁴

Många länder har gått med i multilaterala handelsorganisationer som WTO, NAFTA och EU och detta har med tiden lett till att länder fränsagt sig en del av sin suveränitet i utbyte mot fördelarna med frihandel.

---

¹⁴³ *Armed Activities on the Territory of the Congo* (Democratic Republic of the Congo v. Uganda) Judgment of 19 December, ICJ Reports 2005

¹⁴⁴ Jackson, John H.2003, "Sovereignty - Modern: A New Approach to an Outdated Concept

Innan händelserna 9/11 så var signalerna ifrån ICJ att man var för suveränitetsprincipen och att man inte ansåg att det fanns något behov av att gå emot denna princip. Denna dynamik ser man tydligt i *Democratic Republic of Congo v. Uganda*.

I teorin har det pratats om att tvinga stater att ofrivilligt avstå ifrån sin suveränitet men detta är något som man bara kunnat skönja i periferin, men att teorin fanns och var väldigt aktuell märktes tydligt i ett tal av Rickard N Haass (*ansvarig för handlingsplaner hos Statssekreterare Colin Powells*) vid Georgetown University den 14:e januari 2003.

Haass menade att stater automatiskt avsäger sig sin suveränitet gentemot enskilda stater (Utan sanktion ifrån FN) i tre fall: när man begår folkmord, köper massförstörelsevapen eller hyser terrorister.¹⁴⁵

Det globala motståndet mot detta har varit stort och många stater är av den meningen (Även allierade stater till USA) att ICJ genom sitt uttalande i *Congo v. Uganda* försöker upprätthålla suveränitetsprinciperna och förhindra en fortsatt urholkning av de rättsregler som styr okränkbarhet och nonintervention

Slutsatsen man kommer fram till är att en stats rätt till suveränitet inte är absolut utan en rättighet som styrs med villkor och skyldigheter:

*“In all three of the situations . . . – stopping genocide, fighting terrorism, and preventing the spread of weapons of mass destruction – the principle remains the same: With rights come obligations. Sovereignty is not absolute. It is conditional. When states violate minimum standards by committing, permitting, or threatening intolerable acts against their own people or other nations, then some of the privileges of sovereignty are forfeited.”*¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ Haas, Richard N, 2003, Sovereignty: Existing Rights, Evolving Responsibilities

¹⁴⁶ Michael J. Kelly, Professor of Law at Creighton University School of Law
The ICJ Ruling in Congo v. Uganda

9 Sammanfattning

Har statspraxis kring självförsvaret permanent förändrats efter attackerna i USA 2001?

Statspraxis befinner sig alltid i en förändringsfas. Ibland sker det små förändringar på grund av ett skifte i den interna statspolitiken och ibland sker det stora omvälvningar på grund av större händelser på det globala planet.

Efter attackerna 2001 började flera stater med USA i spetsen ifrågasätta bristerna i Artikel 51 i FN stadgan.

De stater som ifrågasatte bristerna antog ståndpunkten att en strikt tolkning av artikel 51 i FN stadgan skulle förhindra alla militära motåtgärder (ingen legalitet) men att en bredare tolkning av rätten till självförsvaret och "armed attack" i artikeln skulle ta bort juridiska och politiska hinder.

Stater som USA och Storbritannien menade att det saknades lagliga verktyg för att kunna motverka angrepp ifrån ickestatliga aktörer och för att motverka detta initierade USA resolution 1373, som den 28 september, 2001 blev antagen i FN:s generalförsamling under kapitel VII i FN stadgan och blev därför bindande för alla medlemsstater¹⁴⁷.

Resolutionen sätter press på stater att motverka internationell terrorism samtidigt som den gör det svårare för stater att skydda icke statliga aktörer som befinner sig i landet och detta har gjort så att stater frivilligt förändrat sin statspraxis eller tvingats ändra sin statspraxis för att tillmötesgå resolutionen.

Många stater förändrade sin statspraxis drastiskt efter attackerna 2001 men om det är av en permanent natur är svårt att bedöma men senare händelser (Irak-kriget 2003, Georgien vs Ryssland 2008, Turkiet vs Kurderna i norra Irak 2008), visar att det lutar åt det hållet.

Har sedvanerätten förändrats efter 11/9 2001?

På den här frågan måste svaret bli ja.

När stater agerar på ett likvärdigt sätt under en längre period i deras nationella och internationella relationer, så blir detta agerande accepterat som tillämplig lag av det internationella samfundet och många stater har agerat på ett likvärdigt sätt (USA, Ryssland med flera.) sedan de ändrade sin

---

¹⁴⁷ Säkerhetsrådet, Resolution 1373, 2001, UN Document: S/RES/1373 (2001), Tillgänglig här: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373\(2001\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373(2001))

statspraxis efter händelserna 2001 samtidigt som många andra stater accepterat detta agerande¹⁴⁸.

Attackerna i USA 2001 förändrade säkerhetstänkandet hos många stater och en del stater där ibland USA och Storbritannien ville hitta nya vägar för att kunna motverka detta nya hot.

Innan 2001 hade militära aktioner, i förebyggande syfte, mot ickestats aktör, på utländsk mark, utan denna stats godkännande varit olagligt enligt FN stadgan¹⁴⁹ men efter 2001 förändrades detta snabbt.

Säkerhetsrådets resolutioner 1368¹⁵⁰ och 1373¹⁵¹ antogs där man i den senare inkorporerar större terroristattacker i begreppet ”armed attack” (artikel 51 i FN stadgan) och en vidare tolkning av blev möjlig.

Strax före och under Irakkriget (Iraqi freedom) var reaktionerna och diskussionerna intensiva runt artikel 51 och det fanns folkrättsexperter som var för en bredare tolkning men det fanns även många som var emot. Nu några år senare är det enligt min mening tydligt att många stater utgår ifrån policyn att man har en större rätt till självförsvar som även innefattar en rätt att skydda sig mot terrorister även om de befinner sig på annan stats territorium och de stater som vet att man har den typen av aktörer inom sina gränser gör allt för att motverka detta.

Tyvärr kan detta leda till att större stater får ökat inflytande över de små.

Om jag har tolkat staters agerande rätt under de kriser som uppkommit efter 2001 så tyder allting på att rätten till självförsvar (Chatham house principer¹⁵²) kombinerat med sedvanerättsliga principer som fanns innan FN stadgans tillkomst 1946 (Caroline Case¹⁵³) och en bredare tolkning av artikel 51 (FN stadgan¹⁵⁴) funnits sin väg in i självförsvarsrätten¹⁵⁵.

Har artikel 51 i FN stadgan med efterföljande praxis någon effekt på sedvanerätten?

I frågan om FN-stadgan tvistar de lärde huruvida dess principer befestar internationell sedvanerätt och det finns de som förespråkar att det lever kvar en sedvanerättslig regim i bland annat frågan om självförsvar¹⁵⁶.

Vad som är intressant här är att det finns de som hävdar att FN-stadgan utgör ett multilateralt avtal och om detta avtal har brister på ett område så

---

¹⁴⁸ Lubell, Noam, 2010, ”Extraterritorial use of force against non state actors”, s 29-30

¹⁴⁹ Se Art 2(4), Art 51

¹⁵⁰ Säkerhetsrådet, resolution 1368, 2001, UN Document: S/RES/1368 (2001), Tillgänglig här: <http://www.un.org/Docs/scres/2001/sc2001.htm>

¹⁵¹ Säkerhetsrådet, resolution 1373, 2001, UN Document: S/RES/1373 (2001), Tillgänglig här: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373\(2001\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373(2001))

¹⁵² Elizabeth Wilmshurst, Chatham House, 2005 - Principles of international law on the use of force by states in self-defence

¹⁵³ Hunter Miller, 1934, ”The Caroline Case”

¹⁵⁴ Se s 13

¹⁵⁵ Lubell, Noam, 2010, ”Extraterritorial use of force against non state actors”, s 81-82

¹⁵⁶ Bring, 2002, s 22,

kan man se tillbaka på de sedvanerättsliga regler som gällde innan FN stadgan.

ICJ:s stadga artikel 38 - Tolkningen av folkrätt:

- I. Konventionstext
- II. Internationell sedvänja
- III. Allmänna rättsgrundsatser
- IV. Praxis och doktrin

Om stater inte har kommit överens om vad texten i en artikel i FN-stadgan betyder så kan man alltså titta på den internationella sedvanerätten men om FN-stadgans principer samtidigt har omvandlats till internationell sedvanerätt så skulle det uppstå problem om det fanns annan sedvanerätt på samma område.¹⁵⁷

Orsaken till oenigheten i fråga om FN-stadgan som sedvanerätt ligger främst i *usus*-kriteriet (Etablerad praxis), eftersom det är svårt att hitta klara exempel på staters agerande.

Det har diskuterats kring antagandet av stadgan i sig som ett uttryck för staternas *usus*, alltså som statspraxis i och med att man accepterat reglerna i FN stadgan och inte bara som ett uttryck för *opinio juris*.

Tittar man på *Nicaragua-fallet (Nicaragua v United States of America)* från 1986 så kunde inte ICJ döma enligt FN-stadgan eftersom USA inte erkänt domstolens jurisdiktion över gällande multilaterala traktater utan domstolen fick döma enligt allmän folkrätt och man menade att dessa regler och normer i huvudsak är identiska med FN stadgans regler.

Även USA menade att FN stadgan och gällande sedvanerätt var identiska¹⁵⁸.

USA och Storbritannien hävdade att de handlingar man företog sig i Irakkriget 2003 var i överensstämmelse med FN-stadgan och den tvist som uppstod här var att man accepterade FN-stadgan som sedvanerätt men man tolkade principerna i FN-stadgan annorlunda.

Under Irakkriget hävdade vissa folkrättsexperter i USA att äldre principer som ”den naturliga rätten till självförsvar” gällde enligt FN stadgans artikel 51 och menade med detta att sedvanerättens principer ingår i stadgan. Ingen stat vill hävda att man bryter mot grundläggande principer i FN stadgan så man hävdar att handlingen man gör överensstämmer med denna. Detta leder till att man tvistar kring tolkningen av stadgan och inte kring äldre sedvanerätt i förhållande till FN stadgan.

När det gäller artikel 51 i FN stadgan, praxis runt den och den effekt detta har på sedvanerätten så har det skett ganska mycket här sedan attackerna 2001.

Rätten till självförsvar under FN-stadgan statueras i artikel 51, vilken börjar som följer:

---

¹⁵⁷ Ibid

¹⁵⁸ Bring, 2002, s 24

”Ingen bestämmelse i denna stadga inskränker den naturliga rätten till individuellt eller kollektivt självförsvar i händelse av ett väpnat angrepp mot någon medlem av Förenta Nationerna, intill dess att säkerhetsrådet vidtagit nödvändiga åtgärder för att upprätthålla internationell fred och säkerhet.”

För att få ett begrepp om diskussionen kring rätten till självförsvar, så som den förs under FN stadgans regler, är det motiverat att titta på hur begreppet såg ut tidigare. Fram till 1945 var det sedvanerätten som reglerade rätten till självförsvar, och enligt Bring så anser en del att de tidigare reglerna kan tillämpas även idag.¹⁵⁹

Innan FN stadgans uppkomst så var riktlinjen för hur rätten till självförsvar skulle tolkas - *The Caroline Case* (Ansvarsfrihetsgrund baserad på nödvändighet).

Artikel 51 i FN stadgan med efterföljande praxis ger stater ett flexibelt ramverk med en stor möjlighet till tolkning men jag tror att sedvanerätten har stabiliserats sedan 2001 och med resolution 1373 så blir effekterna på den antagligen inte så stora i framtiden.

---

¹⁵⁹ Bring 2002, s150

Käll- och litteraturförteckning

Bring, Ove, Häfte 6, 2001 En rätt till väpnat självförsvar mot internationell terrorism? Kungliga Krigsvetenskapsakademiens handlingar och tidskrift,

Bring, Ove, 2002, FN-stadgan och världspolitiken – om folkrättens roll i en föränderlig värld, Upplaga 4:1, Nordstedts Juridik AB

Brownlie, Ian, 1963, *International Law and the Use of Force by the States*. Oxford University Press, New York

S. Cayci, 2003 'Countering Terrorism and International Law: The Turkish Experience', In *Terrorism and International Law: Challenges and Responses*, Tillgänglig här:

<http://www.iihl.org/iihl/Documents/Terrorism%20and%20IHL.pdf>

Dinstein, Yoram, 2005. *War, aggression and self-defence*. Cambridge University Press. Cambridge

Dixon, Martin, 2007. *International Law. 6th Edition*. Oxford University Press. New York

Gardam, Judith, 2004. *Necessity, Proportionality and the Use of Force by States*. Cambridge University Press. Cambridge

Gray. Christine D, 2008. *International law and the use of force*, 3rd Edition, Oxford University Press, New York

Johnson, T, James, 1981 "Just War Tradition and the Restraint of War: A Moral and Historical Inquiry", New Jersey: Princeton University Press

Linderfalk, Ulf (red.), 2006. *Folkrätten i ett nötskal*. Studentlitteratur. Lund

Lubell, Noam, 2010, Extraterritorial use of force against non state actors, Oxford University press, New York

Moore, Basset John, 1906, *Digest, vol II*, Washington: Govt. print. off.

Moore, Basset John, 1898, *International Arbitrations, vol III*, Washington: Government Printing Office.

Moore, Basset John, 2007, *American Diplomacy Its Spirit and Achievements*, Kessinger Publ.

Thompson, Robert, 1966, *Defeating Communist insurgency: the lessons of Malaya and Vietnam*. New York: F.A. Praeger.

Shaw, Malcolm N., 2003. *International Law*. 5th Edition. Cambridge University Press. Cambridge

Artiklar

A. Martyn, The Right of Self-Defence under International Law - the Response to the Terrorist Attacks of September 11, 1 January 2002, Tillgänglig här: <http://www.aph.gov.au/library/pubs/CIB/2001-02/02cib08.pdf>
(Nerladdad 2008-09-12)

Capaldo, Giuliana Ziccardi, 2007. "Providing a Right of Self-defence Against Large-Scale Attacks by Irregular Forces: The Israeli-Hezbollah Conflict", *Harvard International Law Journal*, vol. 48 s. 101-112. Tillgänglig här: <http://www.harvardilj.org/attach.php?id=115>
(Nerladdad 2008-10-13)

Cohan, John Alan - *The Bush Doctrine and the Emerging Norm of Anticipatory Self-defence in Customar 58 International Law*, 15 Pace Int'l L. Rev. 283 (2003)

Dearsley, Justine - *The Use of Force in International Law a Case Study – The Invasion of Iraq, 2003*, 10 Canterbury L. Rev. 121 (2004)

Deeks S Ashley - 'Unwilling or Unable': Toward a Normative Framework for Extra-Territorial Self-Defense, 2011
[Virginia Journal of International Law, Vol. 52, No. 3, p. 483, 2012](http://www.vjil.org/Vol_52_No_3_p_483_2012)
(Nerladdad 2012-10-17)

Garwood-Gowers, Andrew – Case concerning oil platforms, (Islamic Republic of Iran vs. United States of America) – *Did the ICJ miss the boat on the law on the use of force?*
Tillgänglig här:
<http://www.austlii.edu.au/au/journals/MelbJIL/2004/10.html#fnB15>

Gray. Christine D, 1988, *the British Position in Regard to the Gulf Conflict*, 37 *International and Comparative Law Quarterly* 420-428

Haas, Richard N, 2003, Sovereignty: Existing Rights, Evolving Responsibilities, Tillgänglig här:
<http://www.iwar.org.uk/news-archive/2003/01-15.htm>

Jackson, John H, 2003, "Sovereignty - Modern: A New Approach to an Outdated Concept". *Georgetown Law Faculty Publications and Other Works*. Paper 110.

Tillgänglig här: <http://scholarship.law.georgetown.edu/facpub/110>

Kearley, Timothy, 1999. *Raising the Caroline*, 17 Wis. Int'l L.J. 325

McGann, James (2009-02-01). "Foreign Policy: The Think Tank Index" <http://www.ony.unu.edu/events-forums/new/CA/2010/world-rankings-of-thinktanks.php>. Nerladdad 2012-09-27

Makovsky, David (March/April 2004). "How to Build a Fence". *Foreign Affairs* 83 (2): 50–64. Doi: 10.2307/20033902. ISSN 0015-7120

Kelly, Michael J, Professor of Law at Creighton University School of Law
The ICJ Ruling in Congo v. Uganda

Tillgänglig här: <http://jurist.law.pitt.edu/forumy/2005/12/sovereignty-redux-icj-ruling-in-congo.php>

(Nerladdad 2008-09-07)

Matthew R. Lippman, 2003, The New Terrorism And International Law, TULSA JOURNAL OF COMPARATIVE AND INTERNATIONAL LAW (2003) Tillgänglig här:

https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CDkQFjAA&url=https%3A%2F%2Fwww.unodc.org%2Ftldb%2Fbibliography%2FBiblio_Internat_law_Lippman_2003.doc&ei=ZhELUZigA7GN0wXHm4DACg&usg=AFQjCNHjtbCr0rEd-ZtflT8Jk73qQ9pdcg&bvm=bv.41867550,d.d2k

McGuiness, 2005, "ICJ Orders Uganda to Pay Damages to the Democratic Republic of Congo for Illegal Incursion" Tillgänglig här:

<http://lawofnations.blogspot.se/2005/12/icj-orders-uganda-to-pay-damages-to.html> (Nerladdad 2008-10-08)

Neuman, Noam, 2006. "Applying the Rule of Proportionality: Force Protection and Cumulative Assessment in International Law and Morality,

Yearbook of International Humanitarian Law, vol. 7 s. 79-112. Tillgänglig här: <http://journals.cambridge.org/download.php?file=%2FYHL%2FYHL7%2FS1389135904000790a.pdf&code=693b2fcbc257c6df559d97c60a9e146d> (Nerladdad 2008-10-12)

Noëlle Quénivet, 2005. "The world after September 11 – Has it really changed? *The European Journal of International Law Vol. 16 no.3*

Tillgänglig här:

http://www.libertysecurity.org/IMG/pdf/Quenivet_the_world_after_11_sept.pdf (Nerladdad 2008-10-08)

Ratner, Steven R., 2002. "Jus ad Bellum and Jus in Bello after September 11", *The American Journal of International Law*, vol. 96 nr 4 s. 905-921. Tillgänglig här:
<http://www.jstor.org.ludwig.lub.lu.se/cgi/bin/jstor/printpage/00029300/sp030001/03x0013m/0.pdf?dowhat= Acrobat&0.pdf>
(Nerladdad 2008-10-03)

Reisman M, Armstrong A, "The Past and Future of the Claim of Preemptive Self-defence," *The American Journal of International Law*, Vol. 100, No.3 July 2006, Tillgänglig här:

Rigstad, Mark, 2007, Oakland University, "Jus Ad Bellum" After 9/11: A State of the Art Report" Tillgänglig här:
<http://international-political-theory.net/3/rigstad.pdf>
(Nerladdad 2008-10-01)

Ronzitti, Natalino, 2006. "The Expanding Law of Self-Defence", *Journal of Conflict and Security Law*, vol. 11 nr 3 s. 343-359. Available through the database at Oxford University Press (OUP) Tillgänglig här:
<http://jcs.l.oxfordjournals.org.ludwig.lub.lu.se/cgi/reprint/11/3/343.pdf>
(Nerladdad 2008-09-14)

Tesfamariam, Sophia (2007-02-06). "[Scholarly or Sophistry? A take on Chatham House's "Ethiopia and Eritrea: Allergic to Persuasion"](#)". *American Chronicle*. Nerladdad 2012-09-27.

"[U.S. vetoes U.N. resolution on Israeli wall](#)". St. Petersburg Times. October 15, 2003. Tillgänglig här:
http://www.sptimes.com/2003/10/15/Worldandnation/US_vetoes_UN_resolution.html. (Nerladdad 2007-05-21)

Wilmshurst Elizabeth – Principles of International law on the use of force by states in self-defence, Chatham house, 2005, Tillgänglig här:
http://www.chathamhouse.org.uk/research/international_law/papers/view/-/id/308/ (Nerladdad 2008-09-05)

Winston P. Nagan and Craig Hammer – The changing character of sovereignty in international law and international relations: Tillgänglig här:
<http://www.law.ufl.edu/faculty/publications/pdf/sov.pdf>

FN Dokument

ES-10/14. Illegal Israeli actions in Occupied East Jerusalem and the rest of the Occupied Palestinian Territory". United Nations. 2003-12-12. Tillgänglig här:

<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/0163EF0C6E99036F85256EB3004E6EBF>. (Nerladdad 2010-08-12).

Murbygget i Israel – Kompendium med FN dokument

Tillgänglig här:

<http://unispal.un.org/unispal.nsf/vSubject?OpenView&Start=1&Count=270&Expand=90#90>

(Nerladdad 2011-01-05)

Charter of the United Nations, signed at San Francisco on 26 June 1945,

Entered into force 24 October 1945, Tillgänglig här:

<http://www.un.org/aboutun/charter/> (Nerladdad 2008-09-03)

International Law Commission, *Report of the International Law*

Commission on the Work of its Fifty-third Session, UN Document: A/56/10

(2001), Tillgänglig här:

<http://untreaty.un.org/ilc/reports/2001/2001report.htm>

UN Doc. A/RES/29/3314 (XXIX), 14 December 1974. *Resolution on the Definition of Aggression*.

UN Doc. A/59/565, Report of the High-Level Panel on Threats, Challenges and Change, *A More Secure World: Our Shared Responsibility* (2004),

Tillgänglig här: <http://www.un.org/secureworld/report.pdf>

UN Doc S/PV.1939 (1976), Möte i FN:s säkerhetsråd där den Israeliske representanten försvarade ”Entebbe aktionen” som legal enligt artikel 2(4).

UN Doc S/19791, 18 April 1988. Letter from the Acting Permanent Representative of the United States to the United Nations addressed to the President of the Security Council.

UN Doc S/25843, Brev, daterat 25 Maj 1993, ifrån Irans representant i FN till FN:s general sekreterare.

UN Doc. S/2001/946, Letter dated 7 October 2001 from the Permanent Representative of the United States to the United Nations addressed to the Secretary-general.

UN Doc. SG/SM/11436: From the Secretary-General addressing the Turkish incursion into Iraq to engage the PKK, Tillgänglig här:

<http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sgsm11436.doc.htm>

Security Council Resolution 1304 (16 Juni 2000), UN Dokument:

S/RES/1304 (2000), Tillgänglig:

Tillgänglig här: <http://www.un.org/Docs/scres/2000/sc2000.htm>

(Nerladdad 2011-11-27)

Security Council Resolution 1368 (12 September 2001), UN Document: S/RES/1368 (2001),

Tillgänglig här: <http://www.un.org/Docs/scres/2001/sc2001.htm>
(Nerladdad 2008-09-05)

Security Council Resolution 1373 (28 September 2001), UN Document: S/RES/1373 (2001), available at: Tillgänglig här:

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement> (Nerladdad 2009-05-05)

General Assembly Resolution, UN document: A/Res/60/1 (2005) – World summit (16th session), (14-16 September 2005) Tillgänglig här:

<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UN/UNPAN021752.pdf> (Nerladdad 2008-09-03)

Vienna Convention on the Law of Treaties 1969, Done at Vienna on 23 May 1969. Entered into force on 27 January 1980. United Nations, *Treaty Series*, vol. 1155, p. 331, Tillgänglig här:

http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf (Nerladdad 2008-09-12)

Amerikanska rapporter (Stat och kongress)

Hunter Miller -” British-American Diplomacy” - The Caroline Case, (Treaties and Other International Acts of the United States of America edited), Volume 4, Documents 80-121: 1836-1846
Washington: Government Printing Office, 1934

IRAQ LIBERATION ACT OF 1998, 22 USC 2151 note, Public Law 105–338, 105th Congress, Tillgänglig här: findlaw.com,
http://av.rds.yahoo.com/_ylt=A0geumExVetJQGYBZSQDRaMX;_ylu=X3oDMTBvdmM3bGlxBHBndANhdl93ZWJfcmVzdWx0BHNIYwNzcg--/SIG=12s0jtjp0/EXP=1229759921/**http%3a//f1.findlaw.com/news.findlaw.com/hdocs/docs/iraq/libact103198.pdf

(Nerladdad 2008-10-02)

U.S Public Law 107-40 [S. J. RES. 23] 107th Congress, 18 September 2001. *Authorization for Use of Military Force*, available at:

Tillgänglig här: <http://news.findlaw.com/wp/docs/terrorism/sjres23.es.html>
(Nerladdad 2008-09-01)

Joint Resolution to Authorize the Use of United States Armed Forces against Iraq, October 2, 2002,

Tillgänglig här:

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021002-2.html>

(Nerladdad 2008-10-02)

The National Security Strategy of the United States of America (2002)

Tillgänglig här: <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.pdf>

(Nerladdad: 2008-09-03)

U.S. President George W. Bush, White House, "State of the Union Address," 29 Januari, 2002.

Tillgänglig: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>

(Nerladdad 2008 -09-03)

The 9/11 Commission Report.

Tillgänglig: http://govinfo.library.unt.edu/911/report/911_Report.pdf

(Nerladdad 2008-10-02)

Databaser

9/11 commission:

http://www.911commission.gov/report/911Report_Ch5.pdf

B'T selem – Israeliska informationscentret för mänskliga rättigheter i de ockuperade områdena: http://www.btselem.org/separation_barrier/statistics

BBC News: <http://www.bbc.co.uk/news/>

Blomberg.com: <http://www.bloomberg.com>

Cambodian Genocide: <http://www.cambodiangenocide.org/genocide.htm>

Cambridge journal online: <http://journals.cambridge.org>

CBS News: <http://www.cbsnews.com>

CNN: <http://www.cnn.com>

Crisis group: <http://www.crisisgroup.org>

Europeiska Unionen: <http://europa.eu/>

Foreign Affairs: <http://www.foreignaffairs.org>

Förenta Nationerna: <http://www.un.org/en/>

Fns kommissionär för mänskliga rättigheter:
<http://www2.ohchr.org/english/law/civilianpersons.htm>

Global policy.org: <http://www.globalpolicy.org>

International criminal court: <http://www.icc-cpi.int>

International court of justice: <http://www.icj-cij.org/>

International Law Commission: <http://www.un.org/law/ilc/index.htm>

Israel diplomatic network:
<http://securityfence.mfa.gov.il/mfm/web/main/missionhome.asp?MissionID=45187>

Melbourne Journal of International law: <http://www.austlii.edu.au>

NATO: <http://www.nato.int>

New York Times: <http://www.nytimes.com>

Opinio Juris: <http://lawofnations.blogspot.com/2005/12/icj-orders-uganda-to-pay-damages-to.html>

Organisation of American States: <http://www.oas.org>

Reuters.com: <http://www.reuters.com>

Russian News & Information Agency (RIA Novosti): <http://en.rian.ru>

Spiegel online: <http://www.spiegel.de>

Swedish Government: <http://www.regeringen.se>

Times online: <http://www.timesonline.co.uk>

US Campaign for Burma: <http://uscampaignforburma.org>

Yale Law School: <http://avalon.law.yale.edu/default.asp>

Andra källor

BBC NEWS, 27 December 2006, "Ethiopia urged to leave Somalia",
Tillgänglig här: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/6212807.stm>

BBC NEWS, 18 oktober, 2007, ”Turkish MP backs attacks in Iraq”,
Tillgänglig här: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7049348.stm>

Chatham house principles. Available at
http://www.chathamhouse.org.uk/research/international_law/papers/view/-/id/308/

(Downloaded 2008-09-20)

EU:s rapport om Georgienkriget: ”They have all failed”:

<http://www.ceiig.ch/Report.html>

(Nerladdad 2011-01-15)

Hunter Miller - The Caroline Case with the diplomatic letters between Lord Ashburton and Webster. http://avalon.law.yale.edu/19th_century/br-1842d.asp#web1

(Downloaded 2008-09-22)

[Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory](#), International Court of Justice Advisory Opinion, July 9, 2004.

R. Higgins, Speech at the 58th Session of the International Law Commission, 25 July 2006, at p.4.

Rättsfallsförteckning

Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua, (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment of 27 June, ICJ Reports 1986, <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=367&code=nus&p1=3&p2=3&case=70&k=66&p3=5>

Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda) Judgment of 19 December, ICJ Reports 2005
<http://www.icj-cij.org/docket/files/116/10455.pdf>

Legal Consequences of the Construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion of 9 July, ICJ Reports 2004
<http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf>

Andra fall av intresse

Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, 1996 I.C.J. Reports, p. 226, paras 11-13, Advisory Opinion of July 8, 1996.
<http://www.icj-cij.org/docket/files/95/7495.pdf>

Case concerning Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Judgment of 6 November, ICJ Reports 2003
<http://www.icj-cij.org/docket/files/90/8624.pdf>

North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany v. Netherlands), Judgment of 20 February, ICJ Reports 1969
<http://www.icj-cij.org/docket/files/51/5535.pdf>

Tadic Case: the Judgement of the Appeals Chamber, The Hague, 15 July 1999, TH/ P.I.S. / 419-e
<http://www.icty.org/sid/7749>

Corfu Channel Case (United Kingdom v. Albania), ICJ Reports 1949,
<http://www.icj-cij.org/docket/files/1/1645.pdf>

United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (United States v. Iran), ICJ Reports 1980)
<http://www.icj-cij.org/docket/files/64/6291.pdf>